



Soile Taikina-aho

**ANNISKELULUVAN HALTIJAN JA ANNISKELUSTA VASTAAVAN HOITAJAN
OIKEUDELLINEN VASTUU**

**ANNISKELULUVAN HALTIJAN JA ANNISKELUSTA VASTAAVAN HOITAJAN
OIKEUDELLINEN VASTUU**

Soile Taikina-aho

Opinnäytetyö

Syksy 2012

Liiketalouden koulutusohjelma

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden yksikkö, Oikeuden ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Soile Taikina-aho

Opinnäytetyön nimi: Anniskeluluvan haltijan ja anniskelusta vastaavan hoitajan oikeudellinen vastuu

Työn ohjaaja: Katja Sankala

Työn valmistusluku- ja -vuosi: Syksy 2012

Sivumäärä: 62 + 2

Anniskeluluvan haltijan ja anniskelusta vastaavan hoitajan oikeudellista vastuuta tarkastellaan alkoholilainsäädännön ja sen nojalla annettujen asetusten näkökulmasta poissulkien rikosoikeudellinen vastuu. Anniskelupaikalla anniskeluluvan haltija ja anniskelusta vastaava hoitaja vastaavat yhdessä siitä, että anniskelupaikalla anniskelu sujuu ilman rikkomuksia, anniskelun valvonta toimii ja anniskelupaikan järjestys on moitteetonta. Heidän vastuullaan on myös muu anniskelutoimintaan läheisesti liittyvä toiminta, kuten esimerkiksi mainonta ja myynninedistäminen, alkoholi- ostotoiminta ja lupaviranomaisille neljännesvuosittain raportointi.

Kun alkoholilainsäädäntöä tai tämän pohjalta säädettyjä asetuksia ei kaikilta osin ole noudatettu anniskelupaikassa, turvautuu lupaviranomainen anniskelupaikassa esille tulleiden epäkohtien ja rikkeiden osalta alkoholilaissa määrättyihin hallinnollisiin seuraamuksiin eli sanktioihin. Opinnäytetyön tarkoituksena on antaa tietoa epäkohtien ja rikkeiden myös laadusta ja määrästä sekä niihin kohdistetuista hallinnollisista seuraamuksista. Laadullinen tutkimus tehtiin teemahaastatte- luilla, jotka toivat opinnäytetyöhön käytännön näkökulman. Haastateltavina olivat Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alkoholihallinnon alkoholitarkastajat Lauri Seppänen ja Antti Kujala. Haastat- telusta saatavia tietoja on täydennetty alkoholihallinnon alkoholielinkeinorekisteristä saataval- la tilastotiedolla eri anniskeluluvan haltijoiden määrästä, tarkastuskäynneistä, eri epäkohtien ja hallinnollisten seuraamusten määrästä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston vastuualueella. Opinnäytetyön teoriapohja on lainopillinen. Keskeisimmät oikeuslähteet ovat olleet alkoholilaki (8.12.1994/1143), asetus alkoholijuomista ja väkiviinasta (22.12.1994/1344) ja laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta (28.4.2006/308). Lähteinä on käytetty myös runsaasti oikeuskäytäntöä ja Valviran viranomaisohjeita.

Valvontatarkastuksilla alkoholitarkastajat kirjasivat määrällisesti eniten epäkohtia anniskelupaikan asiakirjapuuotteista. Hallinnollisen seuraamuksen määräytymiseen vaikuttaa epäkohdan toistuvuus ja sen laatu. Alaikäiselle anniskelu on laadultaan vakava rikkomus, josta seuraa melkein poikke- uksetta anniskeluluvan määräaikainen peruutus. Anniskeluluvan haltijalla täytyy olla anniskelulu- van saamisen edellytykset voimassa koko anniskelutoiminnanharjoittamisen ajan. Useimmiten anniskeluluvan haltija menettää taloudelliset edellytykset verovelkojen tai muiden maksuhäiriöi- den vuoksi, tällöin alkoholitarkastajan hallinnollinen seuraamus päätös on anniskeluluvan peruu- tus. Anniskeluluvan haltijan ja anniskelusta vastaavan hoitajan oikeudellinen vastuu konkretisoi- tuu alkoholitarkastajan anniskeluluvan haltijalle epäkohdasta tekemässä hallinnollisessa seura- muksessa. Anniskelusta vastaava hoitaja tuo ammatilliset edellytykset anniskeluluvan haltijalle ja vastaa omasta ammattitaitoisesta työpanoksestaan anniskeluluvan haltijalle.

Asiasanat: alkoholilaki, anniskelu, anniskelulupa, anniskelusta vastaava hoitaja, anniskeluluvan haltija

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences

School of Business and Information Management, Option of Law and Administration

Author: Soile Taikina-aho

Title of thesis: The legal responsibilities of the holder of a serving licence and the duty manager

Supervisor: Katja Sankala

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2012

Number of pages: 62 + 2

The holder of a serving license and the duty manager are being studied from the viewpoint of alcohol legislation and the regulations based on it excluding penal responsibility. On the licensed premises, the licensee and the duty manager together are responsible for the fact the serving alcohol goes without violations. In addition this person ensures that the control of sales works. They are also responsible for marketing and sales promotion, the buying of alcohol and reporting to the authorities quarterly.

When the alcohol legislation or the regulations are not being fully followed on the licensed premises, the authorizing body must resort to the administrative consequences known as sanctions as stated in the alcohol act. The purpose of this thesis is to obtain information of the quality and quantity of grievances and offences as well as the administrative consequences. The qualitative research was received by theme interviews which give the thesis a practical point of view. The interviewees are Lauri Seppänen and Antti Kujala who are alcohol inspectors in Northern Ostrobothnia alcohol administration. The information from the interviews has been supplemented with statistical information from Valvira's alcohol data system. This information includes a number of different license holders, visitations, different grievances and the amount of administrative consequences in the responsibility area of Northern Ostrobothnia regional state administrative agency. The theoretical background of this thesis is legal. The main sources of the law are The Alcohol Act (8.12.1994/1143), The Decree of Alcoholic Beverages and Spirits (22.12.1994/1344) as well as The Accommodation and Catering Act (28.4.2006/308). Case law and Valvira's authority instructions have also been used as sources.

During field inspections the alcohol inspectors recorded most grievances concerning the documents about the serving premises' defects. The frequency and the quality of the grievance affect the administrative consequence. Serving alcohol to minors is a serious grievance which almost invariably leads to the temporary cancellation of the serving licenses. The licensee must fulfill the conditions of the serving license continuously during the time the licensee serves alcohol. Usually the holder of a serving license loses the economical conditions due to tax debt or other disruption of payment. In that case the alcohol inspector may cancel the license. The holder of a serving license and the duty manager's legal responsibility becomes concrete when the alcohol inspector determines administrative consequence to the license holder. With the duty manager the occupational conditions to the holder of a serving license are fulfilled. The duty manager is also responsible to the professional work contribution to the licensee.

Keywords: The Alcohol act, serving of alcoholic beverages, license to serve alcoholic beverages, duty manager, holder of a serving license

SISÄLLYS

LYHENTEET	4
1 JOHDANTO	7
2 ANNISKELULUVAN HAKIJAN LUPAPROSESSI	10
2.1 Anniskeluluvan myöntämisen edellytykset.....	15
2.2 Vastaavaa hoitajaa ja tämän sijaisia koskevat edellytykset	18
3 ANNISKELUTOIMINTA ANNISKELUPAIKASSA.....	21
3.1 Anniskelusta vastaavan hoitajan tehtävä.....	21
3.2 Anniskelualue.....	22
3.3 Anniskeluaika.....	24
3.4 Anniskelun perusannokset	26
3.5 Anniskelupaikan järjestys ja valvonta	27
3.6 Anniskelupaikan omavalvonta	30
3.7 Myyntitoiminta	31
3.7.1 Kuitin antaminen, maksutavat ja velaksi anniskelu.....	31
3.7.2 Alkoholijuomien hinnoittelu ja hinnoista ilmoittaminen	31
3.7.3 Mainonta anniskelupaikassa ja sopimaton myynninedistäminen	32
3.7.4 Alkoholivarasto ja alkoholijuomien hankinta	35
3.7.5 Alkoholikirjanpito ja raportointivelvollisuus lupaviranomaisille	36
4 VIRANOMAISVALVONTA.....	37
5 VIRANOMAISTEN MÄÄRÄÄMÄT HALLINNOLLISET SEURAAMUKSET	45
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	50
7 POHDINTA	54
LÄHTEET	57
LIITTEET	62

LYHENTEET

AlkoA	Asetus alkoholijuomista ja väkiviinasta
AlkoL	Alkoholilaki
ALLU	Alkoholielinkeinorekisteri
ETL	Elintarvikelaki
HL	Hallintolaki
MaRaL	Laki majoitus ja ravitsemistoiminnasta
MID	Mittauslaitedirektiivi
Valvira	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
Tukes	Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

1 JOHDANTO

Työskentelin vuosia anniskelupaikassa ennen opintojani ja tutustuin anniskelupaikan käytännön työhön anniskelusta vastaavan hoitajan sijaisena. Ammattiharjoittelun suoritin Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alkoholihallinnossa syksyllä 2011 ja näin anniskelupaikat, anniskeluluvan haltijat ja anniskelusta vastaavat hoitajat lupaviranomaisen näkökulmasta. Opinnäytetyön pohdinta alkoi tuolloin. Alkoholilain (8.12.1994/1143) 21b.1 §:n lause, jossa sanotaan anniskeluluvan haltijan ja anniskelusta vastaavan hoitajan olevan yhdessä vastuussa siitä, että anniskelupaikassa noudatetaan alkoholilakia, sai minut kiinnostumaan aiheesta. Anniskeluluvan haltija on usein myös työnantaja anniskelusta vastaavalle hoitajalle ja tämän sijaisille. Silloin, kun molemmilla osapuolilla on yhteinen tahto haluttuun päämäärään, asiat toimivat anniskelupaikassa niin anniskelutoiminnan, anniskelun valvonnan ja järjestyksen valvonnan kuin kaiken muunkin liiketoiminnan hoitamiseen liittyvän osalta.

Alkoholilaki ei määrittele anniskelua lainkaan. Suomen sanakirjan mukaan anniskelu on alkoholi-juomien myyntiä ja tarjoilua anniskeluliikkeessä (SuomiSanakirja2012, hakupäivä 24.10.2012). Anniskelusta vastaava hoitaja on anniskelupaikassa esimies, joka käyttää työjohto-oikeutta työnantajan edustajana. Hänen tulee edistää ja valvoa työnantajansa etua. Vastaava hoitaja -järjestelmällä on haluttu varmistaa anniskelupaikoissa tehokas omavalvonta, jolla on keskeinen merkitys rikkomusten ja järjestyshäiriöiden ehkäisemisessä. Anniskelusta vastaavan hoitajan ja tämän sijaisten ammatillisella pätevyydellä pyritään varmistamaan anniskeluosaaminen anniskelupaikassa. (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 11; Valvira 12/2012, Ohje anniskelupaikan vastaavista hoitajista ja tämän sijaisista, 5.) Anniskelutoiminta on luvanvaraista yritystoimintaa. Anniskeluluvan hakija on joko luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka hakee yritystoiminnalleen anniskelulupaa. Anniskeluluvan haltija on se, joka on jo saanut anniskeluluvan yritystoiminnalleen. Anniskelulupa haetaan kirjallisella hakemuksella lupaviranomaiselta aluehallintovirastosta, jonka alueella anniskeluluvan hakijan anniskelupaikan huoneisto tai kiinteistö sijaitsee.

Lupaviranomaisen virkanimike on alkoholitarkastaja. Alkoholitarkastajan työtehtäviin kuuluvat lupien myöntäminen, valvonta ja rikkomusten seuraamuksista päättäminen sekä neuvonta ja ohjaus alkoholihallinnon alaan kuuluvissa asioissa. Anniskeluluvan saavat alkoholitarkastajalta

ne, jotka täyttävät ne alkoholilainsäädännön määräämät edellytykset, jotka on säädetty alkoholilaisissa anniskeluluvan hakijalle. Luvanhaltijalla on oltava anniskeluun vaadittava luotettavuus, taloudelliset edellytykset ja ammatilliset edellytykset. Anniskelupaikan on sovelluttava ravitsemisliikekäyttöön ja anniskelupaikan tulee olla anniskeluluvan hakijan tosiasiallisessa hallinnassa ja viranomaisen valvottavissa. Anniskelupaikassa on oltava myös riittävästi henkilökuntaa toimintaan ja laatuun nähden, jotta anniskelun valvonta ja järjestyksenpito onnistuisi tehokkaasti. (AlkoL 21a-d §.)

Opinnäytetyön tutkimusongelmana oli:

- Mitä on anniskeluluvan haltijan ja anniskelusta vastaavan hoitajan oikeudellinen vastuu alkoholilain pohjalta?
- Mitä epäkohtia ja rikkomuksia ilmenee lain noudattamisessa?
- Mitä ovat lupaviranomaisen määräämät hallinnolliset seuraamukset epäkohdista ja rikkomuksista?

Opinnäytetyö tutkii lupaviranomaisen näkökulmasta anniskeluluvan haltijan ja anniskelusta vastaavan yhteistä oikeudellista vastuuta alkoholilain säädännön määräysten pohjalta. Anniskeluluvan haltija ja anniskelusta vastaava hoitaja vastaavat yhdessä siitä, että anniskelutoiminta sujuu anniskelupaikassa rikkeettömästi ilman epäkohtia ja noudattaen alkoholilainsäädäntöä. Anniskeluluvan haltijan täytyy säilyttää anniskeluluvan saamisen edellytykset koko yritystoiminnan ajan, mikäli aikoo toimia anniskelutoimialan yrittäjänä. Anniskelusta vastaava hoitaja voi myös menettää ammatilliset edellytyksensä toimia anniskelupaikassa esimiehenä, mikäli hän ajautuu päihteiden väärinkäyttäjäksi tai tekee työssään vakavia laiminlyöntejä tai rikkeitä. Opinnäytetyössä on otettu huomioon alkoholirikkomus alkoholilain 23 §:n säädetyt anniskelupaikan järjestystä koskevan valvontaveloitteen tahallinen tai törkeä rikkomus. Alkoholirikkomuksesta tuomitaan se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö anniskelupaikan järjestyksen valvontaa koskevia veloitteita. Anniskeluluvan haltija, anniskelusta vastaava hoitaja tämän sijaiset tuomittaisiin siten alkoholirikkomuksesta sakkoon (AlkoL 50a.5 § 6 k.). Anniskelusta vastaavan hoitajan alkoholirikkomuksella on merkitystä, kun lupaviranomainen selvittää hänen sopivuutta anniskelusta vastaavaksi hoitajaksi. Muut rikosoikeudelliset seuraamukset on rajattu opinnäytetyön ulkopuolelle.

Opinnäytetyön toisessa luvussa, anniskeluluvan hakijan lupaprosessi, käydään läpi anniskeluyrittämisen alkutaivalta, anniskeluluvan hakemista ja anniskelulupia sekä kerrotaan ne alkoholilain

vaatimat anniskeluluvan saamisen edellytykset, joiden perusteella on mahdollista saada lupaviranomaiselta anniskelulupa yritystoimintaa varten. Kolmannessa luvussa tarkastellaan anniskelutoimintaa anniskelupaikassa ja kaikkia niitä asioita, joista anniskeluluvan haltija sekä anniskelusta vastaava hoitaja ovat yhteisesti vastuussa alkoholilain ja sen nojalla annettujen asetusten tai säännösten mukaan. Viranomaisvalvontaa käsitellään neljännessä luvussa. Tutustutaan siihen miten anniskeluluvan haltijoita valvotaan viranomaisten taholta. Lisäksi esitetään valvontatarkastusten havaintoja ajanjaksolla 1.10.2011–30.9.2012 epäkohdista ja rikkomuksista. Viidennessä luvussa viranomaisen määräämät hallinnolliset seuraamukset; tutkitaan viranomaisten määräämiä hallinnollisia seuraamuksia valvonnassa esille tulleista epäkohdista ja rikkomuksista. Viranomaiset voivat määrätä hallinnollisia seuraamuksia eli sanktioita anniskeluluvan saamisen edellytysten puuttumisesta, rikkomuksista tai epäkohdista eli tilanteissa, joissa on toimittu alkoholilakia ja sen nojalla annettuja asetuksia tai säännöksiä vastaan.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä on lainoppi. Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena teemahaastatteluin. Käytännön näkökulman hahmottamiseksi on haastateltu Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alkoholitarkastajaa Lauri Seppästä ja Antti Kujalaa. Teemahaastattelun tulokset on yhdistetty opinnäytetyöhön vetoketjumallilla eli hyödyntäen lainopillista teoriaperustaa ja käytännön vuoropuhelua. Opinnäytetyössä on käytetty lähdehierarkian mukaisesti ensisijaisena lähteenä ajantasaisista lainsäädäntöä. Keskeisiä lakeja ovat alkoholilaki (8.12.1994/1143) laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta (28.4.2006/308), hallintolaki (6.6.2003/434), asetus alkoholijuomista ja väkiviinasta (22.12.1994/1344) sekä valtioneuvoston asetus alkoholijuomien anniskeluaajan jatkamisesta (19.12.2002/1208). Opinnäytetyössä on käytetty oikeuskäytäntöä ja myös Valviran ja Tukesin viranomaisohjeita. Valviran ylläpitämästä alkoholielinkeinorekisteri ALLU:sta, on saatu tilastotietoa eri alkoholijuomalajien anniskelulupien määrästä, valvontatarkastuskäynneistä lupatyypeittäin, epäkohdista sekä määrätystä hallinnollisista seuraamuksista Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toiminta-alueella.

Opinnäytetyössä käytetään yhdessä ja erikseen sanoja epäkohta ja rikkomus. Näille on perusteluna se, että alkoholilain 22 §:ssä säädetään seuraamukset rikkomuksista. Alkoholitarkastajat täyttävät valvontatarkastuksilla tarkastuspöytäkirjaa, johon kirjataan epäkohtia. Ne kirjataan alkoholielinkeinorekisteriin epäkohtina ja se ilmoittaa rekisteripöytäkirjoissa epäkohtia. Rikkomus - sanalla on myös yhteys rikosoikeudelliseen vastuuseen teosta kuitenkin lupaviranomaisen näkökulmasta katsottuna alkoholilain ja sen nojalla annettujen asetusten rikkomisessa voidaan käyttää sekä rikkomus - tai epäkohta -sanaa.

2 ANNISKELULUVAN HAKIJAN LUPAPROSESSI

Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta (27.9.1919/122) annetun lain 3 §: ssä säädetään alkoholi-juoman myynti ja myös ravintolayritystoiminta luvanvaraiseksi. Ravitsemistoiminnanharjoittajan on ennen anniskelupaikan avajaisia tai omistajanvaihdoista laitettava vireille anniskelulupahakemus anniskelupaikan sijaintipaikkakunnan aluehallintovirastossa (Asetus alkoholijuomasta ja väkiviinasta 22.12.1994/1344, 20 §). On huomioitava myös, että anniskelutoimintaa saa harjoittaa ainoastaan niissä kunnissa, joissa kunnanvaltuusto on antanut siihen suostumuksen (AlkoL 20 §).

Ravitsemistoiminnan harjoittaja on se, joka harjoittaa ravitsemistoimintaa. Ravitsemistoiminta on ammattimaisesti tapahtuvan ruoan ja juoman tarjoamista elintarvikehuoneistoissa. (Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta 28.4.2006/308, 1.2 §.) Ravitsemistoiminnanharjoittaja on velvollinen tekemään ilmoituksen 4 viikkoa ennen toiminnan aloittamista kunnan terveydensuojeluviranomaisille (Terveydensuojelulaki 19.8.1994/763, 4:13 §). Edellytyksenä on, että elintarvikehuoneiston on oltava elintarvikelain (13.1.2006/23) 10 §:ssä säädetyn mukainen. Anniskeluluvan hakijan on haettava ravitsemisliikkeelleen hyväksymistä kunnan terveydensuojeluviranomaiselta ennen toiminnan aloittamista. Terveydensuojeluviranomainen tarkastaa hakemuksen ja tekee siitä elintarvikehuoneiston hyväksymispäätöksen. (ETL 2: 14–15 §.)

Ravitsemisliiketoimintaa voidaan harjoittaa vain sellaisissa liikehuoneistoissa, jotka on käyttötarkoitukseltaan hyväksytyt elintarvikehuoneistoiksi terveystarkastusviranomaisen toimesta. Jos huoneiston voimassaoleva käyttötarkoitus ei ole tällaiseksi vahvistettu ja asemakaava sallii ravitsemisliikkeen, tulee ennen toiminnan aloittamista saada rakennusvalvontaviranomaisen myöntämä rakennuslupa huoneiston käyttötarkoituksen muuttamiseksi. Maankäyttö- ja rakennuslain (5.2.1999/132) 18:125 §:n mukaan rakennuksen tai sen osan käyttötarkoituksen olennaista muuttamista varten tarvitaan rakennuslupa. Rakennusluvan myöntämisen edellytyksenä on, että rakennushanke on asemakaavan mukainen (MKRL 18:135.1 §).

Toimintaa ravitsemisliikkeessä ei voida aloittaa ennen kuin rakennustyöt on tehty valmiiksi ja ravitsemisliikkeessä vielä on suoritettu rakennuslupaehtojen edellyttämät katselmuksat. Rakennusvalvonnan loppukatselmuksen suorittaminen edellyttää, että ravitsemisliikkeen käyttöön on saatu terveydensuojeluviranomaisen hyväksyntä. (MKRL 20:153.1 §.) Ennen anniskelun aloittamista

on ravitsemistoiminnanharjoittajan haettava ja saatava anniskelulupa siihen huoneistoon tai paikkaan, jossa anniskelutoimintaa on tarkoitus harjoittaa (Valviran ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 32–33).

Alkoholijuomien anniskeluluvan myöntää kirjallisesta hakemuksesta se aluehallintovirasto, jonka alueella anniskeluluvan hakijan anniskelupaikaksi tarkoitettu huoneisto tai kiinteistö sijaitsee (Asetus alkoholijuomista ja väkiviinasta 22.22.1994/1344, 20 §). Anniskelulupa haetaan anniskelulupahakemuksella, jonka saa aluehallintovirastolta tai www.suomi.fi-sivustolta (Valviran ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 34). Hakemukseen täytyy kirjata vaadittavat tiedot hakijasta sekä yritys- ja yhteisötiedot. Hakemukseen on mainittava oikeushenkilön hallintoelimiin kuuluvien henkilöiden sekä avoimen yhtiön yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisten yhtiömiesten nimet, yhteystiedot, henkilötunnukset tai syntymäajat. Lisäksi hakemukseen on nimettävä anniskelusta vastaava hoitaja ja tämän sijaisiksi ehdotettujen henkilöiden nimet, henkilötunnukset ja yhteystiedot sekä anniskelupaikan anniskeluajat, sijainti ja yhteystiedot. (AlkoA 21 §.)

Alkoholilupahakemukseen liitettäviä asiakirjoja ovat oikeushenkilön yhtiöjärjestys, yhtiösopimus tai säännöt sekä viimeksi vahvistettu tuloslaskelma ja tase. Vastaavalta hoitajalta ja tämän sijaisilta tulee esittää suostumus tehtävään ja asiakirjat, jotka osoittavat heidän ammattitaitonsa. Henkilökunnan määrää ja tehtäviä koskeva niin kutsuttu henkilökuntasuunnitelma ja anniskelualueen rajaamista koskevat suunnitelmat tulee myös liittää liitteeksi anniskelulupahakemukseen. Lupaviranomainen voi katsoa tarpeelliseksi myös luvan myöntämisen edellytyksiä koskevia selvityksiä hakijan taloudellisesta tilanteesta, organisaatiosta, henkilökunnasta, vastaavista hoitajista, asiakaspaikkamääristä sekä anniskelupaikasta ja -alueesta. Tarvittaessa lupaviranomainen voi vaatia luvan myöntämisen edellytyksiä, luvan rajoittamista, valvonnan ja järjestyksenpidon kannalta tarpeellisten ehtojen asettamista koskevia lisäselvityksiä. (AlkoA 21§.)

Perusteilla olevan osakeyhtiön, osuuskunnan tai yhdistyksen nimiin ei anniskelulupaa voida myöntää, sillä nämä ovat oikeustoimikelpoisia vasta rekisteröinnin jälkeen (Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624, 2:8–9 §; Osuuskuntalaki 28.12.2001./1488, 2:3–4 §; Yhdistyslaki 26.5.1989/503, 8:48 §). Perustettu avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö voivat hakea anniskelulupaa omiin nimiin sen jälkeen, kun yhtiötä koskeva perustamisilmoitus on tehty. Aluehallintovirastossa hakemukset kirjataan ainoastaan Y-tunnuksella, mistä syystä edellytetään, että hakijalla on Y-tunnus jo silloin kun asia saatetaan vireille. (Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389, 2–3 §; Valviran ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 34.)

Anniskeluluvan käsittely viranomaisessa

Anniskelulupahakemusasia tulee vireille, kun anniskelulupahakemusasiakirjat ovat saapuneet toimivaltaiseen aluehallintovirastoon ja käsittelyn aloittamiseksi tarvittavat asiat on kirjattu alkoholielinkeinorekisteriin (ALLU), joka on alkoholihallinnon keskeisin työväline. Alkoholielinkeinorekisteriin tallennetaan tiedot alkoholielinkeinojen toimijoista, alkoholiluvista ja alkoholitoimituksista. (Valvira 2012, Hakupäivä 17.10.2012.) Hakemus on syytä jättää aluehallintovirastoon hyvissä ajoin, sillä lupa-asian käsittely eri viranomaisilta pyydettyä lausuntoineen vie aikaa. Aluehallintovirastossa keskimääräinen lupa-asian käsittelyaika on noin kuukauden mittainen (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 35).

Jos lupaviranomaiselle toimitettu anniskelulupahakemus on puutteellinen, pyytää lupaviranomainen hakijaa täydentämään hakemusta määräajassa, jos se on tarpeellista asian ratkaisemiseksi. Lupaviranomainen käsittelee asian ilman aiheetonta viivytystä. (Hallintolaki 6.6.2003/434, 4: 22 §, 5:23 §.) Lupaviranomainen voi tarvittaessa vaatia lisäselvityksiä luvan hakijalta asioista, jotka liittyvät luvan myöntämisen edellytyksiin tai sellaisiin asioihin ja syihin, jotka rajoittaisivat lupaa. Lupaviranomaisen lisäselvityspyyntö voi liittyä järjestyksenpidon kannalta tarpeellisten ehtojen asettamiseksi lupaan. (HL 6:31–32 §; Valviran ohje 11/2012, 34). Anniskeluluvan hakijan on oltava aktiivinen ja edesautettava luvan vireille panemansa asian ratkaisemiseen ja esitettävä selitys vaatimustensa perusteista (HL 6:31.2 §).

Lupaviranomainen antaa ennen asian ratkaisemista luvanhakijan lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksestä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Kuulemista koskevassa pyynnössä on yksilöitävä kuulemisen tarkoitus. Asiakirjan täydentämiselle tai selityksen antamiselle annetaan asianosaiselle määräaika, jota voidaan vielä hänen pyynnöstään jatkaa. Lupaviranomainen tekee päätöksen asiassa määräajan umpeuduttua. (HL 6:33–34, 36 §.)

Anniskeluluvat

Alkoholijuoma on nautittavaksi tarkoitettu juoma, joka sisältää enemmän kuin 2,8, mutta korkeintaan 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia (AlkoL 3 §). Anniskelua saa harjoittaa vain se luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, jolle lupaviranomainen on myöntänyt anniskeluluvan. Anniskelulupa on elinkeinonharjoittaja- ja anniskelupaikka-kohtainen. Anniskelulupa voidaan myöntää toistaiseksi, määräaikaisesti tai tilapäisesti voimassaolevaksi. (AlkoL 21.1 §.)

Anniskeluluvat voidaan jakaa A-, B- ja C- alkoholijuomalajeille. Kaikkien alkoholien anniskelulupaa kutsutaan myös A-anniskeluluvaksi. Se oikeuttaa anniskelemaan kaikkia mietoja ja väkeviä alkoholijuomia. B-anniskelulupa oikeuttaa anniskelemaan enintään 22 tilavuusprosenttisia alkoholijuomia. Käymisteitse valmistetut enintään 4,7 tilavuusprosenttisten alkoholijuomien anniskelulupa eli niin sanottu C-lupa oikeuttaa anniskelemaan käytännössä keskiolutta, siidereitä, käymisteitse valmistettuja long drinkkejä ja kevyitä viinejä. Valmiiksi sekoitettujen mietojen alkoholijuomasekoitusten anniskelu ei ole sallittua, jos valmistuksessa on käytetty muita kuin käymisteitse valmistettuja enintään 4,7 tilavuusprosenttisia alkoholijuomia. (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 35.) Anniskelupaikkoja on Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toiminta-alueella Valviran ylläpitämän alkoholielinkeinorekisterin 1.10.2012 tilanteen mukaan yhteensä 642. Toistaiseksi voimassaolevia A –anniskelulupia oli 394:llä, B –anniskelulupia oli 23:lla ja C –anniskelulupia 208 anniskeluluvan haltijalla. Määräaikaisia anniskelulupia oli yhteensä 36 anniskeluluvan haltijalla. Tilapäisiä anniskelulupia ei tuona tarkastelupäivänä ollut yhtään. Asiakaspaikkoja on A-, B-, ja C- alkoholijuomalajien anniskelupaikoissa Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toiminta-alueella yhteensä 185 792. (Luvat 1.10.2012, poiminta alkoholielinkeinorekisteristä.)

Anniskelulupa voidaan myöntää määräaikaisena silloin, kun anniskelupaikan toiminta on luonteeltaan määräaikaista tai anniskelutoimintaa on tarkoitus harjoittaa vain määräaikaisesti. Sellaisissa tapauksissa, joissa on tarpeen seurata anniskeluluvan hakijaa, lupaviranomainen ei myönnä anniskelulupaa toistaiseksi voimassaolevana vaan määräaikaisena. Syy seurantaan voi olla esimerkiksi luvanhakijan verovelka, jota hän lyhentää maksusuunnitelman mukaisesti. Luvanhaltijan luotettavuus voi olla epäilyttävä, hän on voinut syyllistyä aikaisemmin rikoksiin tai hänen oma henkilökohtainen alkoholinkäyttönsä on ongelmallista. Määräaikainen anniskelulupa myönnetään alkuun enintään vain vuodeksi. (AlkoL 21.2 §; Valviran ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 32.) Verovelat ja maksuhäiriöt eivät ole este anniskeluluvan saamiselle, jos näiden suhteen on

maksusuunnitelma, jota noudatetaan. Anniskeluluvan haltijan luvan saamisen taloudellisia edellytyksiä on kuitenkin syytä seurata ja siksi anniskeluluvan hakijalle myönnetään anniskelulupa määräaikaisena. Anniskeluluvan haltijalle annetaan mahdollisuus osoittaa vuoden aikana, että hän kykenee hoitamaan verovelkansa. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Anniskeluluvan hakijaa voidaan myös epäillä tai hän on syytettynä jostain rikoksesta, josta voi seurata vankeutta, mutta asiasta ei ole vielä lainvoimaista tuomiota. Lainvoimainen tuomio suurella todennäköisyydellä tarkoittaa sitä, että anniskeluluvan haltijalla ei ole enää anniskeluluvan saamiselle tarkoitettuja edellytyksiä. Tämä on erityinen syy seurata anniskeluluvan hakijan tai -haltijan asiaa. Anniskelulupa jätetään myöntämättä siltä osin, kuin se koskee luvan myöntämistä toistaiseksi voimassa olevana ja se myönnettäisiin määräaikaisena. (Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Jos anniskelupaikan menneisyys on ollut hyvin häiriöaltis edellisen anniskeluyrittäjän aikana, seurataan uuden anniskeluluvan haltijan kohdalla vuoden ajan, miten asiat toimivat anniskelupaikassa ja aiheuttaako anniskelupaikka ympäristölleen ongelmia. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu.)

Tilapäinen anniskelulupa myönnetään tilapäisiin tapahtumiin tai tilaisuuksiin, joiden kesto on etukäteen määritetty. Tilapäinen lupa voi kestoltaan olla enintään yhden kuukauden mittainen. Tilapäistä lupaa käsitellessä arvioidaan tilaisuuden luonnetta, paikan sopivuutta tai anniskelujärjestelyjä, jos tilaisuus on perhetapahtuma tai siihen osallistuu runsaasti lapsia ja nuoria. Anniskelulupa voidaan jättää myöntämättä tai anniskelulupaa voidaan rajoittaa. Lupaviranomainen voi rajoittaa anniskeluaikaa, anniskelualuetta, anniskeltavien alkoholijuomien lajeja tai asiakaspaikkojen lukumäärää tai asettaa anniskelun valvonnan tai järjestyksenpidon kannalta tarpeellisia ehtoja. (AlkoL 21 d §; Valviran ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 32–33.)

Hakemus on syytä laittaa riittävän aikaisin ennen suunniteltua anniskelutoiminnan aloittamista tai omistajanvaihdosta, sillä ilman lupaa anniskelu tai edelliselle elinkeinonharjoittajalle myönnetyllä anniskeluluvalla on lainvastaista. (AlkoL 21 §). Alkoholilain rangaistussäädöksistä säädetään AlkoL 50a §:ssä ja täten luvattomasta alkoholin myymisestä, välittämisestä tai kaupaksi tarjoamisesta voidaan tuomita sakkoon tai enintään neljäksi vuodeksi vankeuteen (Rikoslaki 19.12.1889/39, 50a.1-3 §).

2.1 Anniskeluluvan myöntämisen edellytykset

Alkoholilaki asettaa anniskeluluvan myöntämiseksi useita edellytyksiä. Anniskeluluvan hakijan on oltava täysi-ikäinen eikä hänen toimintakelpoisuuttansa saa olla rajoitettu. Hän ei myöskään voi olla konkurssissa ja hänellä tulee olla anniskeluun vaadittava luotettavuus sekä tarvittavat taloudelliset ja ammatilliset edellytykset. (AlkoL 21a.1 §; Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Ammatilliset edellytykset puuttuisivat sellaiselta anniskeluluvan hakijalta, joka ei ole ilmoittanut anniskelupaikkaan alkoholilain 21b §:ssä säädetyt edellytykset täyttävää anniskelusta vastaavaa ja tämän sijaisia (AlkoL 21a.3 §; Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu). Luvanhakijan itsensä tai häneen palvelussuhteessa olevan tulee täyttää vastaavalle hoitajalle säädetyt edellytykset. Vastaavana hoitajana ei voi toimia vuokratyöntekijä, sillä hän ei ole palvelussuhteessa anniskeluluvan hakijalle tai haltijalle. Anniskelusta vastaavan hoitajan sijaisena vuokratyöntekijä voi sen sijaan toimia. (Valviran ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 13.)

Työnantajana anniskeluluvan haltija palkkaa ammatilliset edellytykset omaavan ja sopivan anniskelusta vastaavan hoitajan, jonka hän asettaa anniskelupaikkaan työnantajan edustajana johtamaan ja valvomaan työtä (Työsopimuslaki 26.1.2001/55, 1:9 §). Työnantajan on noudatettava työsuhteessa olevien työntekijöiden kanssa vähintäänkin valtakunnallisen, asianomaisella alalla edustavana pidettävän työehtosopimuksen määräyksiä niistä työsuhteen ehdoista ja työoloista, jotka koskevat työntekijän tekemää tai siihen rinnastettavaa työtä. Jos työehtosopimuksen ehto olisi ristiriidassa yleissitovan yleissopimuksen vastaavan määräyksen kanssa, on työehtosopimuksen ehto mitätön ja sen sijasta noudatetaan yleissitovan työehtosopimuksen määräystä. (TSL 2:7.2-3 §.) Työntekijän on puolestaan tehtävä työnsä huolellisesti noudattaen niitä määräyksiä, joita työnantaja antaa toimivaltansa mukaisesti työn suorittamisesta. Työntekijän on toiminnassaan vältettävä kaikkea, mikä on ristiriidassa hänen asemassaan olevalla työntekijältä kohtuudella vaadittavan menettelyn kanssa. (TSL 3:1 §.)

Anniskelupaikan kaikkine tiloineen on täytettävä ne vaatimukset, jotka lainsäädännössä on ravitsemisliikkeelle asetettu ja anniskelupaikan tulee olla yksin anniskeluluvan hakijan tosiasiallisessa hallinnassa ja viranomaisten valvottavissa (AlkoL 21c.1 §). Anniskelupaikan ja myös anniskelualueena olevan ulkoalueen tulee olla anniskeluluvan haltijan tosiasiallisessa hallinnassa ja viranomaisen valvottavissa. Anniskeluluvan hakijalla on oltava omistusoikeus tai vuokraoikeus annis-

kelupaikan tiloihin tai maa-alueeseen. Liiketoiminnasta on oltava allekirjoitettu kauppakirja. Tämä tarkoittaa sitä, että anniskelupaikalla on vain hakijan oma yritystoiminta, josta myydään alkoholi-juomia ja ruokia asiakkaille. Tämä ei kuitenkaan estä anniskeluluvan haltijaa ostamasta ruoan valmistuspalveluja tai valmista ruokaa, kunhan ruoka myydään anniskelupaikalla asiakkaille vain anniskeluluvan haltijan toimesta ja lukuun. (AlkoL 21c.1 §; HE 50/2002 vp, 9; Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 35; Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Vaadittava luotettavuus tai taloudelliset edellytykset puuttuvat anniskeluluvan hakijalta lain mukaan, mikäli hakijalla on päihtyneenä tehtyjä rikoksia tai rikkomuksiin on johtanut alkoholi- tai päihdeongelma tai päihtyneenä tehty säilöönotto. Anniskeluluvan hakija ei ole silloin sopiva harjoittamaan alkoholijuomien anniskelutoimintaa. (AlkoL 21a.1 § 1 k.; HE 50/2002 vp, 9; Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Taloudelliset edellytykset puuttuvat hakijalta, joka on ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan. Lisäksi hakija on toistuvasti ja huomattavassa määrin laiminlyönyt julkisten maksujen ja verojen maksua. Epäilyjä taloudellisista edellytyksistä tai luotettavuudesta hakijaa kohtaan on, jos aikaisempi yritystoiminta on päättynyt konkurssiin tai varojen puuttuessa rauenneeseen konkurssiin. Lisäedellytyksenä on että, hakijan aikaisempi toiminta on osoittanut hänet ilmeisen sopimattomaksi harjoittamaan anniskelutoimintaa. (AlkoL 21a.1 § 2 k.; AlkoL 21a.1 § 5 k.; AlkoL 21a.1 § 6 k.; HE 50/2002 vp, 9; Seppänen 1.10.2012, haastattelu.)

Lupahakemusta ei hylätä vain sillä perusteella, että hakijan aikaisempi yritystoiminta on päättynyt konkurssiin. Konkurssia edeltäneen liiketoiminnan on täytynyt olla varojen ja velkojen suhteen hyvin epäsuhtainen tai samaa yritystoimintaa on jatkettu konkurssin jälkeen välikäsien kautta, niin että varoja on siirretty velkojien ulottumattomiin ennen konkurssia tai on tehty muita järjestelyjä. Jos rikollisesta toiminnasta, verojen laiminlyönnistä tai aikaisemman yritystoiminnan maksukyvyttömyydestä on kulunut yli viisi vuotta, niitä ei oteta huomioon luvan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa. (HE 50/2002 vp, 9.) Hakijan aikaisempi rikollisuus tulee ottaa huomioon. Hakijalla ei ole anniskeluluvan saannin edellytyksiä, jos hän on viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana ammattiaan harjoittaessaan tai muutoin syyllistynyt rikokseen, josta voi seurata vankeutta. Hakijan luotettavuuden arviointiin vaikuttavia rikoksia ovat talousrikokset, alkoholilainsäädäntöä vastaan tehdyt rikokset, rattijuopumukset, epärehellisyysrikokset ja henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Luvan myöntämisen edellytyksiin vaikuttavat vain sellaiset rikokset, joista voi seurata vankeutta. (AlkoL 21a.1 § 3 k.; HE 50/2002 vp, 7; Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Anniskeluluvan saamisen edellytyksiä ei ole hakijalla tai yhteisöllä, jos viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana

on peruutettu pysyvästi anniskelulupa, jossa hakija on käyttänyt määräämisvaltaa (AlkoL 21a.1 § 4 k.).

Oikeushenkilön ollessa hakijana luvan myöntämisen edellytykset koskevat myös sitä, joka omistuksen, sopimuksen tai muun järjestelyn puolesta käyttää määräämisvaltaa anniskeluluvan hakijan puolesta (AlkoL 21a.4 §; Seppänen, 1.10.2012, haastattelu). Oikeushenkilön puolesta määräämisvaltaa hakijan puolesta käyttävän hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan, prokuristin ja jopa ilman muodollisesta asemaa olevan henkilön tulisi täyttää luvan myöntämisen edellytykset. Säännöksen nojalla voidaan puuttua järjestelyihin, joissa anniskeluluvan hakija toimii toisen välikätenä. Näitä järjestelyjä käytetään erityisesti silloin, kun tosiasiallinen anniskelutoiminnan harjoittaja on menettänyt anniskeluluvan saamisen edellytykset. (HE 50/2002 vp, 7; Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Anniskeluluvan hakuvaiheessa tai myöhemmässä vaiheessa saadaan tietoa anniskeluluvan hakijasta, että hän ei ole tosiasiallinen toimija, vaan joku muu käyttää määräämisvaltaa hakijan puolesta jonkun järjestelyn avulla. Järjestelyllä on pyritty erehdyttämään lupaviranomaista myöntämään anniskelulupa muodolliselle hakijalle. Järjestelystä käytetään nimitystä välimies- tai bulvaanijärjestely ja näiden selvitystyö on aikaa vievää sekä vaikeaa. Työnä on selvittää kuka anniskelutoiminnasta saa todellisuudessa taloudellista hyötyä ja käyttää todellista määräämisvaltaa hakijayhtiössä tai hakijan puolesta. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Oikeuskäytännössä A-alkoholiuomalajien anniskelulupa on peruutettu Yritys Oy:ltä pysyvästi, koska Yritys Oy:llä ei ole alkoholiuomalajien anniskelussa vaadittavia ammatillisia edellytyksiä ja luotettavuutta. Yritys Oy oli anniskelulupaa hakiessaan erehdyttänyt lupaviranomaista myöntämään anniskeluluvan antamalla väärää tietoa anniskelusta vastaavasta hoitajasta ja tämän sijaisista. Anniskelulupahakemuksessa ilmoitettujen anniskelusta vastaavien hoitajien kanssa ei ollut solmittu työsopimuksia ja heistä vain yksi työskenteli yrityksessä kahtena päivänä viikossa. Työntekijöille oli maksettu palkkaa ohi kirjanpidon ja osalle oli maksettu palkkaa huomattavasti vähemmän kuin työehtosopimus edellyttää. Lupaviranomaisen lisäselvityksessä tuli ilmi, että Yritys Oy:n omistajaksi ja toimijaksi oli ilmoitettu henkilö, joka ei vastaa yrityksen toiminnasta mitään osin. Yrityksen tosiasiallisina toimijoina toimivat muut kuin mitä lupaviranomaisille oli ilmoitettu. Valvontakäynnillä anniskelusta vastaavaksi hoitajaksi oli esittäytynyt anniskelulupahakemuksessa mainitseman henkilö, joka oli hoitanut yritys Oy:n asioita omistajan ja kaupparekisteriin merkityn hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan puuttumatta asiaan. (Helsingin HAO 27.6.2005 T 05/0868/3.)

2.2 Vastaavan hoitajan ja tämän sijaisia koskevat edellytykset

Anniskeluluvan myöntäminen edellyttää myös, että anniskelupaikassa tulee olla vastaava hoitaja ja hänellä tarpeellinen määrä sijaisia, jotka anniskeluluvan haltija määrää. Heidän tulee olla soveltuvia tehtävään ja heillä tulee olla koulutuksen tai työkokemuksen kautta hankittu riittävä ammattitaito. Vastaava hoitaja ja hänen sijaisensa ovat anniskeluluvan haltijan ohella velvollisia huolehtimaan siitä, että anniskelupaikassa noudatetaan alkoholilakia. (AlkoL 21b.1 §.)

Anniskelusta vastaavilta edellytetään A- ja B-alkoholiuomalajien anniskelupaikoissa joko koulutuksen tai työkokemuksen kautta hankittua riittävää ammattitaitoa. Koulutuksen kautta hankittu riittävä ammattitaito edellyttää vähintään yhden vuoden päätoimista ravitsemisalan koulutusta, johon tulee sisältyä alkoholiuomien anniskeluun liittyvää opetusta ja käytännön harjoittelua. Kokemuksen kautta hankittu ammattitaito edellyttää vähintään kahden vuoden päätoimista työskentelyä alkoholiuomien anniskelussa ja oppilaitoksen antamaa todistusta siitä, että henkilö hallitsee alkoholiuomien anniskelua koskevat säädökset. Oppilaitoksen antamasta todistuksesta käytetään vakiintunutta nimitystä anniskelupassi. (AlkoL 21b.1 §; AlkoL 21b.3 §; Valvira 12/2012, Ohje anniskelupaikan vastaavista hoitajista ja tämän sijaisista, 5.) C-alkoholiuomalajien anniskelupaikoissa voidaan anniskelusta vastaavan hoitajan ja tämän sijaisen riittävä ammattitaito todelta ravitsemisalan ammattioppilaitoksen antamalla todistuksella eli anniskelupassilla. (AlkoL 21b.4 §.)

Lupaviranomainen tutkii anniskelusta vastaavaksi nimetyn henkilön ammatillisen kelpoisuuden. Jos anniskelusta vastaavaksi nimetyllä henkilöllä on vuoden päätoiminen ravitsemisalan koulutus, mutta koulutukseen ei ole sisältynyt anniskeluun liittyvää opetusta eikä vähintään kuukauden mittaista anniskelun käytännön harjoittelua, ei koulutuksessa oleva puute korjaudu, vaikka hänellä olisikin koulutuksen jälkeen riittävästi työkokemusta anniskelutehtävistä. Myöhemmin hankittu ammattioppilaitoksen antama anniskelupassi ei korvaa koulutuksen puutetta anniskeluasioista. Tällöin vastaavan hoitajan ammatillinen pätevyys voidaan perustaa ainoastaan työkokemukseen. Vastaavaksi hoitajaksi ammatillisesti pätevytyy vähintäänkin kahden vuoden päätoimisilla anniskelutehtävillä. (Valvira 12/2012, Ohje anniskelupaikan vastaavasta hoitajasta ja tämän sijaisista, 5.)

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen alkoholiuomien anniskelupaikan vastaavan hoitajan ja tämän sijaisten ammatillisista edellytyksistä (30.12.2002/1371), 1.2 §:ssä säädetään, mitä ravit-

semisalan koulutuksen opetussuunnitelman tulee sisältää, jotta anniskelusta vastaavat hoitajat saavat riittävän opetuksen anniskeluun liittyvistä asioista ja käytännön anniskelun harjoittelun. Saman asetuksen nojalla tutkintotodistuksessa tai opintosuoriteotteessa tulee olla merkintä säädettyjen aineiden hyväksytyksi suorittamisesta ja merkintä vähintään yhden kuukauden mittaisesta työharjoittelusta anniskelutehtävissä.

Hallinto-oikeus on päätöksessään todennut, ettei anniskelutoiminnan vähäisyys oikeuta A-alkoholiuomavalikoiman anniskelupaikkaa toimimaan ilman pätevää anniskelusta vastaavan hoitajan sijaista. Ei ole myöskään oikeudellisesti merkitystä sillä seikalla, että anniskelusta vastaava hoitaja piti sijaistaan ammatillisesti pätevänä. Lupaviranomainen antoi anniskeluluvan haltijalle varoituksen asiasta, koska hän oli laiminlyönyt noudattaa alkoholilain 21b §:n vastaavaa hoitajaa koskevia määräyksiä. (Hämeenlinnan HAO 6.4.2011 T 11/0106/4.)

Anniskelupaikan vastaavan hoitajan pätevyys voidaan saada myös näyttötutkintona suoritettujen perus-, ammatti-, ja erikoisammattitutkintojen kautta. Näyttötutkinnolla voidaan osoittaa myös osaaminen ja ammattitaito tutkintokomitealle tutkintotilaisuudessa edellyttäen, että anniskeluasiat ovat sisältyneet tutkinnon osaamisvaatimuksiin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaan. Näyttötutkinnon kestosta riippumatta tutkinto antaa pätevyyden toimia vastaavana hoitajana, kun siitä on tutkintotodistus. Aikuiskoulutuksessa tutkinnon suorittajilla on yleensä pitempiaikainen työkokemus anniskelutehtävistä, vaikkakin ennen näyttökoetta vaaditaan työkokemusta vähintään yhden kuukauden ajalta. (Valvira 12/2012, Ohje anniskelupaikan vastaavasta hoitajasta ja tämän sijaisista, 7.)

Vastaava hoitajan ja hänen sijaisensa on tehtävään sopimaton, jos hän ei päihdyttävien aineiden väärinkäytön taikka aikaisempien rikkomusten tai laiminlyöntien perusteella ilmeisesti kykenisi hoitamaan tehtäviään (AlkoL 21b.2 §). Henkilön sopivuutta vastaavaksi hoitajaksi tutkitaan lupahakemusvaiheessa pyytämällä poliisin lausunto. Sopivuus vastaavaksi hoitajaksi voi tulla selvitettyväksi lupaviranomaiselle myös muun toiminnan aikana lupamuutosten yhteydessä tai jos anniskelusta vastaavalla on ollut vakavia rikkomuksia, laiminlyöntejä tai päihdyttävien aineiden väärinkäyttöä. Näiden osalta henkilön sopivuutta tarkastellaan kokonaisuutena ja tarkastelu-aika on viimeiset 2-3 vuotta. Lähtökohtana on se, että yhdestä teosta tuomittu rangaistus ei ole yleensä riittävä näyttö sopimattomuudesta vastaavan hoitajan tehtäviin. Tätä tarkastelujaksoa aikaisempien rikkomusten ja laiminlyöntien tulee olla hyvin vakavia ennen kuin henkilön voidaan katsoa olevan sopimaton anniskelusta vastaavan hoitajan tehtävään. Tarkastelujaksoa ei kuitenkaan

uloteta yli viiden vuoden. Vastaavan hoitajan sopivuutta arvioitaessa ei oteta lainkaan huomioon hänen taloudellisia asioitaan, kuten luvanhakijalla. (Valvira 12/2012, Ohje anniskelupaikan vastaavista hoitajista ja tämän sijaisista, 4.)

Hallinto-oikeus on antanut päätöksen asiassa, jossa anniskelupaikalla rikottiin majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 §:n 1 momenttia sallimalla henkilöiden oleskelu anniskelupaikassa sulkemisajan jälkeen. Anniskelusta vastaava hoitaja oli itse oleskellut ja työskennellyt päihtyneenä. Hänet katsottiin sopimattomaksi hoitamaan anniskelusta vastaavan hoitajan tai sijaisen tehtäviä. Hän ei pysty huolehtimaan anniskelusta vastaavalle hoitajalle määrättyjä tehtäviä, koska hän on lyhyen ajan sisällä työskennellyt toistuvasti päihtyneenä. Häneltä kiellettiin toimiminen näissä tehtävissä. Lisäksi anniskelupaikan anniskelulupa peruutettiin määräaikaista 7 päivän ajaksi. (Oulun HAO 23.4.2012 T 12/0153/1.)

3 ANNISKELUTOIMINTA ANNISKELUPAIKASSA

3.1 Anniskelusta vastaavan hoitajan tehtävä

Anniskelusta vastaavan hoitajan tehtävänä on valvoa alkoholilain säädännön toteutumista anniskelupaikalla. Tämä edellyttää että hän on paikalla aina, kun anniskelupaikka on auki. Vastaavan hoitajan on oltava anniskelupaikalla myös valomerkin jälkeen paikan sulkemiseen asti varmistamassa, että siellä anniskellut juomat nautitaan säännösten edellyttämällä tavalla, kassatoiminnot päätetään asianmukaisesti ja asiakkaat poistuvat anniskelupaikasta säännösten mukaisena sulkemisaikana. (Valvira 12/2012, Ohje vastaavista hoitajista ja tämän sijaisista, 16.)

Anniskelupaikalla tulee aina olla vastaava hoitaja ja hänellä tarpeellinen määrä sijaisia. Laskettaessa sopivaa määrää käytetään laskennassa 111 tuntia kolmessa viikossa henkilöä kohti. Yrittäjän ja hänen perheensä oma työpanos voidaan laskea suuremmaksi, joka useinkin on yli normaalin työajan. Luvanhaltija huolehtii siitä, että vastaavan hoitajan valvonta on tehokasta ja toimivaa anniskelupaikan kaikissa tiloissa. Vastaavaksi hoitajaksi nimetyllä on oltava edellytykset valvoa tehokkaasti anniskelua. Vastaavaksi hoitajaksi määrätty henkilö ei voi toimia kokkina tai toimistotyötä tekevänä ravintolapäällikkönä. (Valvira 12/2012, Ohje anniskelupaikan vastaavista hoitajista ja tämän sijaisista, 15.) Anniskelupaikalla on otettava huomioon anniskelupaikan erityisolosuhteet. Jos anniskelupaikassa on useita erillisiä anniskelualueita, ei tehokas anniskelunvalvonta voi toteutua, jos vastaavaksi hoitajaksi määrätty henkilö on sidottu työtehtäviin anniskelupaikan toiselle anniskelualueelle. Anniskelupaikan eri osastoja varten voi olla tarpeen määrätä omat anniskelusta vastaavat hoitajat. Työvuoroon määrätyn vastaavan hoitajan tulee tehdä työnsä anniskelupaikassa tietäen vastuullisen asemansa anniskelun valvonnassa. (Valvira 12/2012, Ohje anniskelusta vastaavista hoitajista ja tämän sijaisista, 16.)

Anniskeluluvan haltijan määräys vastaavista hoitajista ja tämän sijaisista tulee olla nähtävillä anniskelupaikassa. Jos vastaavia hoitajia on useita, tulee sijaisuusjärjestys käydä ilmi määräyksestä. Vastaavien hoitajien ja tämän sijaisten koulutuksen tai kokemuksen kautta hankittu ammatitaito tulee voida viranomaisen pyynnöstä selvittää anniskelupaikalla opinto- ja työtodistuksista.

(AlkoA 27a §; Seppänen 1.10, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Tätä määräystä on pidettävä ajan tasalla. Vastuuvuorot voidaan merkitä myös työvuorolistaan. Sijaisuusjärjestys on tarpeen silloin, kun vuoroon määrätty vastaava joutuu poistumaan tai on estynyt tulemaan työvuoroon ja tällöin sijaisuusjärjestyksessä seuraavaksi määrätty tulee vastaavan hoitajan sijaiseksi. Anniskeluluvan myöntämisen jälkeen lupaviranomainen seuraa ja valvoo, että anniskelupaikassa noudatetaan vastaavaa hoitajaa koskevia säädöksiä. Anniskelusta vastaavien hoitajien tehtävien valvonta on lupaviranomaiselle konkreettinen keino tarkastella anniskeluluvan haltijan luotettavuutta vastuullisena ja anniskelusäännöksiä noudattavana toimijana. Tarkastuskäynnillä selvitetään, onko anniskelupaikassa ammatilliset edellytykset täyttävä vastaava hoitaja paikalla. Selvittäminen edellyttää, että anniskelupaikasta löytyvät anniskelusta vastaavan pätevyyden osoittavat asiakirjat, kuten tutkintotodistukset, opintosuoritteet, työtodistukset ja anniskelupasit. (Valvira 12/2012, Ohje anniskelupaikan vastaavista hoitajista ja tämän sijaisista, 4, 14.) Anniskeluluvan haltijan määräämälle vastaavalle hoitajalle ja tämän sijaisille maksetaan työehtosopimuksen mukaista palkkaa ja palkan lisää vastuuvuoroilta eli niin sanottua varavastaavalisää (MaRaVa työehtosopimus 16 §).

3.2 Anniskelualue

Anniskelupaikan tulee olla ravitsemisliikekäyttöön sopiva. Anniskelulupaa ei voida myöntää ennen kuin anniskelupaikka tiloineen täyttää ne vaatimukset, jotka niiden käytölle ravitsemisliiketarvikkeeseen on lainsäädännössä asetettu. Hallintaoikeuden anniskelupaikkaan tulee olla riidaton. Anniskelupaikassa ei voi toimia anniskeluluvan haltijan lisäksi muita yrittäjiä omaan lukuunsa. Toimintoja ei voisi jakaa niin, että anniskeluluvan haltija myy anniskelupaikassa alkoholijuomat ja joku toinen yrittäjä omaan lukuunsa ruoan. (AlkoL 21c.1 §; Valviran ohje 11/2012, 35; Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Anniskelupaikassa alkoholijuomia saa anniskella vain ainoastaan lupaviranomaisen hyväksymällä anniskelualueella, jossa valvonta voidaan tehokkaasti järjestää. Alkoholijuomia ei saa viedä tupakointialueelle tai tupakointitilaan, mikäli se ei ole anniskelualue. Anniskelua varten ravintolaan toimitetun alkoholijuoman vähittäismyynti tai muu poiskuljettaminen on kiellettyä. Anniskelualue tulee rajata tai merkitä niin, että raja on asiakkaiden helposti havaittavissa, jollei anniskelualueita voida muuten selvästi todeta. Kulkemista anniskelualueelle ja sieltä pois, on anniskelupaikan henkilökunnan voitava valvoa tehokkaasti. Anniskelupaikan anniskelualue tai -alueet hyväksytään

anniskelupaikan anniskelulupapäätöksessä ja anniskelualueita tai -alueita voidaan myöhemmin muuttaa. Anniskelualueen pientäminen voidaan hoitaa ilmoituksella lupaviranomaiselle, mutta jos anniskelualueen muutos on anniskelun valvonnan kannalta merkittävä, vaatii anniskelualueen muuttaminen lupaviranomaisen luvan. (AlkoL 21c.3-4 §; AlkoL 23.2 §; Valviran ohje 11/2012, 15–16; Kujala 23.10.2012, sähköpostiviesti.) Valtioneuvoston alkoholijuomista ja väkiviinasta 22 §:n antaman asetuksen mukaan tällaisia merkittäviä muutoksia, jotka vaativat aina lupaviranomaisen luvan anniskelualueen muutokseen ovat ulkotiloihin laajennettava anniskelualue tai anniskelualueen laajentaminen toiseen rakennukseen. Ulkotiloihin laajennettaviin anniskelualueisiin lupaviranomainen hakee poliisin lausunnon ja selvittää tarkoin anniskelupaikan ympäristöolosuhteet. Anniskelualueena olevan ulkoalueen pitää olla anniskeluluvan haltijan tosiasiallisessa hallinnassa ja viranomaisen valvottavissa. Lupaviranomainen kuulee myös vierellä lähietäisyydellä asuvia omakotitalojen asukkaita ja taloyhtiöitä asiassa ennen päätöstään luvanhaltijan anniskelualueen laajentamisasiassa. Anniskelupaikan ulkopuolelle suunnitellun anniskelualueen anniskelu-aikaa yleensä rajoitetaan meluhaittojen ja häiriöiden estämiseksi. Tärkeä asia suunnitellun uuden anniskelualueen osalta on anniskelun valvonnan järjestely ja myös anniskelualueen rajausta ja selkeys. Anniskelualueelle kulkeminen ja sieltä poistuminen on voitava valvoa hyvin. Ulkoalueelle tulevaan lupaan voidaan liittää lupaehto, joka vaatii oman myyntipisteen anniskelualueelle tai anniskelujuomat anniskellaan suoraan pöytiin. (Valviran ohje, Anniskelualue ja sen muuttaminen, 2; Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Alkoholilain 21c §:n 3 momentin säädöksessä edellytetään, että kaikissa anniskelupaikoissa on oltava anniskelualueen rajaamista koskeva suunnitelma, joka voidaan tarvittaessa esittää lupaviranomaiselle valvontakäynnin yhteydessä. Käytännössä aina jo anniskelulupaa lupaviranomaiselta haettaessa tulee luvanhakijan esittää anniskelupaikastaan anniskelualueen rajaamista koskevat suunnitelmat tai jos toimivassa anniskelupaikassa otetaan käyttöön uusia anniskelualueita (Valviran ohje, Anniskelualueen rajaaminen, 1). Eräs anniskelupaikka sai kirjallisen varoituksen alkoholitarkastajalta anniskelualueen rikkomusasiassa. Anniskeluluvan haltija oli rajannut anniskelualueen suuremmaksi kuin mitä se oli lupapäätökseen hyväksytty. (Kuopion HAO 6.4.2009 T 09/0232/2.)

Anniskelupaikan sisätiloissa anniskelualue on pääsääntöisesti helposti todettavissa, koska anniskelutilat ovat yleensä seinien rajaamat. Anniskelualue käy selvästi esille anniskelupaikan pohjapiirustuksista. Suunnitelma on aina kuitenkin tehtävä ottaen huomioon anniskelupaikan erityisolosuhteet. Anniskelupaikassa on sellaisia tiloja, joita ei ole tarkoitettu tai joita ei hyväksytä anniske-

lualueiksi. Tällaisia tiloja ovat anniskelupaikan keittiö, toimisto- ja varastotilat sekä sosiaalitulat. Anniskelualueiksi ei hyväksytä käytäviä tai porrastiloja, jotka yhdistävät eri anniskelualueita anniskelupaikalla. Anniskelupaikan asiakkaiden wc-tilat eivät myöskään voi olla anniskelualuetta. (Valviran ohje, Anniskelualueen rajaaminen, 2.)

3.3 Anniskeluaika

Ravitsemisliikkeen saa avata kello 5 ja sen saa pitää auki kello 2:een. Jos ravitsemisliikkeessä myydään ja tarjoillaan alkoholijuomia asiakkaille eli anniskellaan alkoholijuomia, on se anniskelupaikka. Jos anniskelu on määrätty päätymään anniskelupaikassa tai sen osassa aikaisemmin kuin kello 1.30, anniskelupaikka tai sen osasto on suljettava puoli tuntia anniskelun päättymisen jälkeen. (MaRaL 3.1 §.) Sulkemisajan jälkeen anniskelualueella ei saa olla enää asiakkaita ja erilaisten tilaisuuksien järjestäminen tai henkilökunnan alkoholin nauttiminen on sulkemisajan jälkeen kiellettyä. Pääsääntöisesti anniskeluaika on kello 9.00–1.30, edellyttäen että anniskeluaikaa ei ole lupapäätöksellä jatkettu. (AlkoA 23.1 §; Valviran ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 7.)

Anniskelupaikan saa pitää auki kello 2-4 välisenä aikana, jos anniskeluaikaa on jatkettu kello 1.30 jälkeen siitä annettujen jatkoaika-asetusten mukaan. Anniskelupaikka on suljettava puoli tuntia anniskelun päättymisen jälkeen. Uusia asiakkaita saa ottaa viimeistään puolituntia ennen sulkemisaikaa. (MaRaL 3.2-3 §.) Anniskeluaikaan voidaan hakea jatkoaikaa. Lupa anniskelun aloittamiseen voidaan myöntää kello viideksi ja anniskelun jatkamiseen voidaan myöntää kello puoli kolmeen tai kello puoli neljään. Ennen kello yhdeksää anniskelulupa voidaan myöntää vain, jos matkailullinen syy tai erityinen tilaisuus tai tapahtuma edellyttäisi sitä. Jatkoaikalupia myönnetään vain erityisten syiden niin vaatiessa. Erityisenä syynä anniskelupaikassa voisi olla tasokas ohjelmatarjonta. Jos anniskelupaikka haluaa tietyille viikonpäiville anniskeluun jatkoaikaa klo 1.30 jälkeen, on anniskelupaikan kyettävä tarjoamaan silloin tasokasta viihdeohjelmaa. Lupa anniskeluaajan jatkamiseen kello 3.30 saakka voidaan myöntää anniskelupaikalle, joka on auki yksinomaan ilta- tai yöaikaan, joka toimii hyvätasoisien hotellin yhteydessä ja se on varuste- ja palvelutasoltaan hyvätasoinen viiheravintola. Jatkoaikahakemuksesta lupaviranomainen hankkii poliisin lausunnon. Poliisin lausunnon ja aluehallintoviraston tiedossa olevien muiden tietojen perusteella arvioidaan täyttyvätkö anniskelupaikan jatkoaikaluvan myöntämisen yleiset ehdot. Lupa voidaan myöntää vain, jos anniskelupaikan sijainti on sellainen, ettei anniskeluaajan jatkaminen aiheuta

haittaa tai häiriötä anniskelupaikan ympäristössä asuville. Lupa voidaan jättää myöntämättä tai myönnetty lupa peruuttaa, jos anniskelupaikassa on esiintynyt vakavia anniskelurikkomuksia, toistuvia järjestyshäiriöitä tai hyvien tapojen vastaista toimintaa. Jatkoaikaluvan saamiselle ei ole yleisiä edellytyksiä, jos anniskelupaikassa on toistuvasti esiintynyt selvästi päihtyneitä, joille on anniskeltu tai anniskelupaikassa on ollut järjestyshäiriöitä. Anniskelupaikassa ei ole silloin ollut riittävää valvontaa eikä järjestyksenpito ole ollut riittävän tehokasta. Kun jatkoaikalupahakemus hylätään yleisten edellytysten puuttuessa, ei ole enää tarpeellista tutkia jatkoaikaluvan vaatimia erityisiä edellytyksiä eikä anniskelupaikka tällöin saa jatkoaikalupaa. (Valtioneuvoston asetus alkoholijuomien anniskeluajan jatkamisesta 19.12.2002/1208, 3-6 §; Valvira, Jatkoaikaohje, 1-2.)

Jatkoaika-asetuksen 8 §:n mukaan lupa voidaan myöntää enintään kahdeksi vuodeksi. Kuitenkin käytännössä usein jatkoaikaluvan voimassaolo rajataan yhteen vuoteen, kun poliisin lausunnosta tai muutoin on ilmennyt anniskelupaikassa jossain määrin järjestyshäiriöitä tai anniskelun hoidossa on esiintynyt valvonnallisia puutteita. Lupaviranomainen kuulee ennen päätöksentekoa jatkoaikaluvanhakijaa esille tulleista järjestyshäiriöistä ja muista epäkohdista. Luvanhaltija ryhtyy yleensä toimenpiteisiin anniskelupaikan valvonnan tehostamiseksi, koska jatkoaikalupa voidaan menettää epäkohtien jatkuessa. (Valvira, Jatkoaikaohje, 1-2.)

Hallinto-oikeus on antanut päätöksen tapauksessa, jossa alkoholitarkastaja oli antanut hallinnollisena seuraamuksena anniskelupaikalle varoituksen. Syynä varoitukseen oli anniskelupaikan aiheuttamat häiriöt asuinympäristölle. Lupaviranomainen oli pyytänyt asiaa käsitellessään lausuntoja poliisilta ja asuin ympäristön asunto-osakeyhtiöiltä liittyen anniskelupaikan jatkoaikahakemukseen. Annettujen lausuntojen perusteella anniskelupaikassa soitettu musiikki kuului häiritsevästi asuin ympäristöön ja ravintolan asiakkaiden tupakointi ravintolan edustalla aiheuttaa melua ja sotkua asuin ympäristöön. Viranomaisen varoitus sisälsi päätöksen, jossa annettiin yksityiskohtaiset ohjeet anniskelupaikan toiminnalle. Ravintolassa oli oltava ohjelmallisille illoille järjestyksenvalvoja, joka huolehtii järjestyksenvalvonnasta myös ravintolan välittömässä läheisyydessä, jossa asiakkaat käyvät tupakalla. Hänen tuli huolehtia, etteivät asiakkaat aiheuta melu-, tupakansavuta tai muuta haittaa ja sotke asuin ympäristöä. Elävän musiikin tai taustamusiikin soittamisen tuli päättyä kello 23. Sitä ei myöskään saanut soittaa niin kovalla, että se aiheuttaisi häiriötä asuin ympäristölle. Musiikkia soitettaessa oli laitettava ravintolan ovet ja ikkunat kiinni ja kaikilla mahdollisilla keinoilla estettävä meluhaitan syntymistä. Anniskelupaikan tuli huolehtia ravintolan edustan siivoaminen päivittäin joko heti sulkemisen jälkeen tai viimeistään aamulla. (Kuopion HAO 18.2.2010 T 10/0101/2.)

3.4 Anniskelun perusannokset

Alkoholijuoma sisältää vähintään 2,8 ja enintään 80 tilavuusprosenttista etyylialkoholia. Väkevä alkoholijuoma sisältää enemmän kuin 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia ja mieto alkoholijuoma sisältää enintään 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. (AlkoL 3.1 § 1 k; AlkoL 3.2 § 1-3 k.) Alkoholijuomaa saadaan anniskella kerrallaan vain yksi perusannos (AlkoA 24.1 §). Alkoholijuomien anniskelu tuplina on kielletty. Tuplien anniskelusta on kyse, jos samalla asiakkaalle anniskellaan alkoholijuomaa kahdessa eri lasissa ja molemmissa on yksi perusannos. Tuplien anniskelukiellolla pyritään estämään asiakkaiden nopea päihtyminen ja siitä aiheutuvat haitat. (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 13.) Aterian yhteydessä saadaan anniskella samanaikaisesti useampaa alkoholijuomaa. Seurueelle on sallittu anniskella pulloittain tai muissa myyntipakkauksissa. Pulloittain anniskelu ei kuitenkaan saa johtaa liika anniskeluun eikä asiakkaiden vahvaan humalatilaan. Väkevien alkoholien perusannos on 4 senttilitraa, mutta sitä on anniskeltava myös 2 senttilitran annoksina. Mietojen alkoholijuomien perusannos on 8 senttilitraa, mutta myös sitä on anniskeltava 4 senttilitran annoksina. Käymisen avulla valmistettuja juomia tai juomia, joiden alkoholipitoisuus on enintään 5,5 tilavuusprosenttia saadaan anniskella laseittain sekä pulloittain tai muissa myyntipakkauksissa. Enimmäiskerta-annos on yksi litra. Anniskeltaessa juomasekoituksia, saa alkoholin kokonaismäärä olla enintään yhtä suuri kuin se olisi neljässä senttilitrassa väkevää alkoholia. (AlkoA 24 §.)

Alkoholijuomien mittaamiseen on anniskelussa käytettävä mittauslaitelain (17.6.2011/707) mukaisia varmennettuja mitta-astioita. Siirtomittoja eli niin sanottuja viinamittoja on käytettävä alkoholijuomien mittaamisessa. Siirtomittoja on oltava käytössä ainakin perusannosten koot 2 cl, 4 cl ja 8 cl. Muita mittoja voivat olla 1 cl, 1,5 cl, 2,5 cl, 8 cl, 12 cl ja 16 cl. Siirtomitoille riittää varmennus ennen käyttöönottoa edellyttäen, että leima on luettavissa ja mitta on vahingoittumaton. Varmenemisesta käytettiin aikaisemmin nimitystä vakaus. (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 17.) Mitta-astioina voidaan käyttää myös mittauslaidirektiivin (MID) mukaisesti hyväksytyjä siirtomittoja. Mittauslaidirektiivin mukaisissa hyväksytyissä mittauslaitteissa on vaatimustenmukaisuusmerkintä. Vaatimustenmukaisuusmerkintä on valmistajan vakuutus siitä, että mitta täyttää mittauslaidirektiivissä asetetut vaatimukset. (Euroopan parlamentin direktiivi mittauslaitteista 2004/22/EY, 7 artikla.)

Anniskelupaikoissa saadaan myös käyttää mittauslaitelain mukaisia alkoholijuomamittareita eli nestemittareita, jotka annostelevat viinoja, viinejä, oluita, siidereitä tai lonkeroita. Ne on varmentettava joka kolmas vuosi ja aina, kun sinetit on murrettu tai mittarin tarkkuutta epäillään. (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 17.) Alkoholijuomamittareita ei säännellä mittalaitedirektiivissä, joten niitä koskevat kansalliset vaatimukset tyyppitarkastuksesta ja varmentamisesta. Alkoholijuomamittarin mittauslaitteen voi varmentaa huoltoliike, jolla on Tukesin eli kemikaali- ja turvallisuusviraston hyväksymä sinetöintioikeus. Laitteiden teknistä tarkastamista eli varmentamistoimintaa harjoittavat Suomessa hyväksytyt tarkastuslaitokset, joihin anniskeluyrittäjän tulee ottaa yhteyttä, kun mittalaitteelle tarvitaan varmennus. (Tukes ohje M10 - 2010, Mittaukset anniskelussa, 3.)

Hyväksytyjen mittaviivallisten lasien käyttö anniskelupaikoissa on vaihtoehto viinamittojen ja alkoholijuomamittareiden käytölle. Mittauslaitedirektiivin (MID) mukaisia mittaviivallisia laseja voidaan käyttää kaikkien alkoholijuomalaatujen ja annoskokojen kanssa. Jos mittaviivallisen lasin merkintä on kulunut pois tai mitta on vahingoittunut, on se poistettava käytöstä. Käytettäessä mittaviivallisia laseja on ne annosteltava aina viivaan asti. Oluen- ja siiderin annosteluun tarkoitettuja kansallisten hyväksyntöjen mukaisia mittalaseja voi ottaa käyttöön enintään vuoteen 2016 saakka. (Tukes ohje M10–2010, Mittaukset anniskelussa, 4.)

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) sekä aluehallintoviranomaiset valvovat, että alkoholijuomien anniskelussa käytetään laillisia mittauslaitteita. Nämä viranomaiset valvovat mittalaitelain ja mittalaitedirektiivin noudattamista. Varmentamattomien mittalaitteiden käyttö johtaa lupaviranomaisen määräämään hallinnolliseen seuraamukseen alkoholilain 22 §:n nojalla. Anniskeluluvan haltija vastaa käyttämiensä mittauslaitteiden varmentamisesta ja siitä, että mittauslaitteen käyttöä valvotaan. (Mittalaitelaki 8-9 §; Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 19.)

3.5 Anniskelupaikan järjestys ja valvonta

Anniskeluluvan haltijan ja vastaavan hoitajan tulee varmistua siitä, että liikkeen toimintatapa, asiakasmäärä ja anniskelutarve huomioiden henkilökuntaa on riittävästi tehokkaan valvonnan toteuttamiseksi ja anniskelupaikan järjestyksen ja anniskelukieltojen noudattamiseksi. Lupaviranomaiselle tulee esittää henkilökunnan määrää ja tehtäviä koskeva suunnitelma eli henkilösuunnitelma. (AlkoL 21c.2 §; Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Tehokas

valvonta ja järjestyksenpito ovat anniskelupaikassa mahdollista vain, jos anniskelupaikassa on riittävästi henkilökuntaa. Lupaviranomaiselle alkoholilain 21c.2 §:n momentti lisää mahdollisuuden vaikuttaa anniskelupaikan henkilömäärään tapauksissa, joissa anniskeluluvan haltijan esittämällä henkilökuntajärjestelmällä tehokas valvonta ja järjestyksenpito eivät voi onnistua. Henkilökunnan riittävyyden arviointi voi käytännössä tulla esille rikkomustapausten yhteydessä. Rikkomuksesta annettavassa hallinnollisessa seuraamuspäätöksessä lupaviranomainen voi todeta henkilökunnan anniskelupaikassa riittämättömäksi ja voi tämän vuoksi alkoholilain 22 §:n nojalla asettaa anniskelulupaan ehdon järjestyksenvalvojan palkkaamisesta. (HE 50/2002 vp, 9; Valvira, Henkilökuntasuunnitelma, 1.)

Anniskelupaikalla on oikeus valita asiakkaansa, jos siihen on järjestyspidollisen syyn tai anniskelupaikan toiminta-ajatuksen perusteella perusteltu syy. Anniskelupaikan elinkeinonharjoittajalla ja liikkeen henkilökunnalla on oikeus kieltäytyä tarjoilemasta asiakkaalle ruokaa tai juomaa ja tarvittaessa poistaa asiakas liikkeestä, jos hän häiritsee muita asiakkaita tai muutoin aiheuttaa häiriötä liikkeessä tai ei täytä asiakkaaksi pääsyn edellytyksiä. Järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi anniskelupaikan elinkeinonharjoittaja voi asettaa liikkeeseen ja sen välittömään läheisyyteen järjestyksenvalvoja. Kihlakunnan poliisilaitos, jonka toimialueella anniskelupaikka sijaitsee, voi määrätä anniskelupaikan elinkeinonharjoittajan määrääjäksi tai toistaiseksi asettamaan liikkeeseen ja sen välittömään läheisyyteen riittävän määrän järjestyksenvalvoja, jos liikkeen toiminnassa on ilmennyt toistuvia järjestyshäiriöitä tai, jos siihen järjestyksen ja turvallisuuden säilymiseksi on muutoin liikkeen toimintaan liittyvä erityinen syy. (MaRaL 5 §.) Myös aluehallintoviraston lupaviranomainen voi asettaa anniskelulupaan ehtoja, jos valvonta ja järjestyksenpito anniskelupaikassa sitä edellyttävät (AlkoL 21d §; AlkoL 22.1 §).

Alkoholijuomia ei saa anniskella alle 18-vuotiaille, eikä myöskään selvästi päihtyneille tai häiritsevästi käyttäytyville henkilöille tai, jos on syytä olettaa alkoholijuoman väärin käyttöä. Myöskään sellaista juomaa, joka sisältää vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia ei saa anniskella henkilölle, joka on alle 18-vuotias. (AlkoL 24 §.) Alkoholijuoman ostajan on vaadittaessa todistettava henkilöllisyytensä sen osoittamiseksi, että on täysi-ikäinen (AlkoA 26 §; 1.10.2012 Seppänen, haastattelu). Iän riittävyys anniskeluun on selvitettävä huolellisesti viranomaisen antamasta henkilötodistuksesta. Siitä huolimatta, että järjestyksenvalvojat tarkistavat nuorten henkilöiden henkilöllisyyden anniskelupaikan ovella, tulee myös henkilökunnan anniskelupaikan sisällä tarkistaa asiakkaan ikä aina, jos asiakasta on ulkoisen olemuksen perusteella vähänkin aihetta epäillä alle 18 vuotta vanhaksi. Lakia rikotaan aina, kun alkoholijuomaa annis-

kellaan alle 18-vuotiaille. Valvonnan laiminlyönnistä aiheutunut alaikäiselle anniskelu on aina vakava rikkomus, josta vakiintuneen sanktiokäytännön mukaisesti heti ensimmäisellä kerralla seuraa anniskeluluvan peruuntuminen määräajaksi. (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 12–13; Seppänen 1.10.2012, haastattelu.) Nuorelta näyttävän henkilön täysi-ikäisyys on tarkistettava henkilöllisyystodistuksesta myös anniskelutilanteessa, vaikka järjestyksenvalvoja olisi jo tarkistanut henkilöllisyydet anniskelupaikan ulko-ovella. Lupaviranomaisen määräämää seitsämän vuorokauden mittaista anniskeluluvan määräaikaista peruutusta ei hallinto-oikeus pitänyt kohtuuttoman ankarana. (Hämeenlinnan HAO 11.4.2012 T 12/0133/4.) Alaikäisten oleskelua ei ole kielletty anniskelupaikassa. Anniskelupaikassa tulee kuitenkin valvoa, ettei alaikäinen voi nauttia siellä jonkun toisen asiakkaan hänelle välittämää alkoholiuomaa. Valvonnan laiminlyönti tämän asian suhteen rinnastetaan alaikäiselle anniskeluun. (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 12–13.)

Päihtynyttä ei saa päästää anniskelupaikalle ja sellaiset asiakkaat, jotka käyttäytyvät häiritsevästi tai joiden päihtymys on selvästi havaittavissa, on poistettava anniskelupaikalta (AlkoL 23.1 §; Seppänen 1.10.2012, haastattelu). On velvollisuus huolehtia avuttomaan tilaan joutuneesta henkilöstä, jos tekijä on aiheuttanut tämän tilan tai hän on tehtävänsä tai asemansa perusteella velvollinen huolehtimaan henkilöstä. Heitteillepanosta on säädetty rikoslaisissa ja rangaistuksena on sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. RL 24:14 §.) Anniskelupaikan henkilökunnan on toimittava huolellisesti päihtyneen tai häiritsevästi käyttäytyvän henkilön poistamistilanteessa. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi talvella anniskelupaikasta ulos poistettavan henkilön henki- tai terveys voi vaarantua kylmän sään vuoksi. Tällöin asiakasturvallisuudesta huolehtiminen voi poistumistilanteessa edellyttää poliisin puoleen kääntymistä. (Sisäasiainministeriö 15.12.2009, Järjestyksenvalvojan koulutusmateriaali, 85.)

Alkoholilaisissa on säädetty rangaistavaksi alkoholirikkomuksesta sakkoon anniskeluluvan haltija, anniskelupaikan vastaava hoitaja tai tämän sijaiset, jos he tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo alkoholilain 23 §:ssä säädettyjä anniskelupaikan järjestystä ja valvontavelvoitteita (AlkoL 50a.5 § 6.k). Jos anniskeluluvan haltijan toimet anniskelun tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi ovat riittämättömät, voi lupaviranomainen alkoholilain 21 d §:n nojalla rajoittaa anniskeluaikaa, anniskelualuetta, anniskeltavien alkoholiuomien lajeja tai anniskelupaikkojen lukumäärää taikka asettaa anniskelun valvonnan ja järjestyksenpidon kannalta tarpeellisia ehtoja. (Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Hallinto-oikeuden päätöksen mukaan anniskelupaikassa ei ollut toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen ollut riittävästi henkilökuntaa takaamaan tehokasta valvontaa ja järjestyksenpitoa. Anniskelupaikassa oli ollut vain yksi työntekijä ja hän ei ollut kyennyt enää pitämään järjestystä yllä. Anniskelupaikassa oli ollut viisi selvästi päihtynyttä henkilöä. Yhdelle heistä oli anniskeltu poliisin läsnä ollessa. Poliisi oli häiriökäyttäytymisen vuoksi vienyt kaksi päihtynyttä putkaan ja kolmelle oli annettu poistumiskäskeä. Korkein hallinto-oikeus ei muuttanut hallinto-oikeuden päätöstä. Anniskeluluvan haltijan valitus hylättiin muilta osin, mutta lupaviranomaisen päätös anniskeluluvan määräaikaista peruuttamisesta laskettiin neljään vuorokauteen. (KHO 17.9.2012 T 2461.)

Anniskelusta vastaavan hoitajan ja tämän sijaisten vastuuta korostaa se, että anniskeluluvan haltijan ohella rangaistusvastuu on kohdistettu anniskelupaikan vastuuhenkilönä toimivaan vastaavaan hoitajaan ja tämän sijaisiin. Anniskeluluvan haltijaa, vastaava hoitajaa tai tämän sijaista voi poliisi rangaista antamalla sakon alkoholirikkomuksesta, jos hän tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo alkoholilain 23 §:ssä säädettyjä anniskelupaikan järjestystä koskevia valvontavelvoitteitaan. (AlkoL 50 a.5 § 6 k.; Valvira 12/2012, Ohje anniskelupaikan vastaavasta hoitajasta ja tämän sijaisista, 3.)

3.6 Anniskelupaikan omavalvonta

Alkoholilaisissa ei ole toistaiseksi säännöksiä, jotka velvoittaisivat luvanhaltijaa tekemään anniskelun valvontaa ja järjestyksenpitoa koskevan omavalvontasuunnitelman. Anniskelulupahakemuksen vaaditaan liitteeksi anniskelupaikan omavalvontasuunnitelma. Alkoholitarkastajat perustelevat sen alkoholiasetuksen 21.3 §:n mukaan. Lupaviranomainen voi tarvittaessa vaatia valvonnan ja järjestyksenpidon kannalta tarpeellisia ehtojen asettamista koskevia lisäselvityksiä. (AlkoA 21.3 §; Seppänen 28.11.2012, puhelinkeskustelu.)

Omavalvontasuunnitelma sisältää toimintaohjeet henkilökunnalle erilaisten rikkomusten ja häiriötilanteiden varalta, palvelee kuitenkin niin luvanhaltijan kuin henkilökunnankin etua. Omavalvonnalla vähennetään riskiä epäkohtien syntyymiseen anniskelussa, parannetaan asiakkaiden ja henkilökunnan viihtyvyyttä ja turvallisuutta anniskelupaikassa. Se vahvistaa asiakkaiden mielikuvaa hyvin hoidetusta anniskelupaikasta. Ne lisäävät henkilökunnan varmuutta omasta osaamisestaan

vaihtelevissa ja vaativissa asiakastilanteissa. (Valvira, Alkoholijuomien anniskelun omavalvontaopas, 1; Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 11, 29.)

Alkoholijuomien anniskelun omavalvonnalla on tarkoitus anniskelupaikassa varmistaa, että anniskelussa noudatetaan alkoholilakia sekä sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Siten estetään alaikäisten alkoholin saanti ja aikuisten liiallisesta alkoholin käytöstä aiheutuvia haittoja ja häiriöitä. (Valvira, Alkoholijuomien anniskelun omavalvontaopas, 1.) Vastaava hoitajan järjestelmällä on tarkoitus varmistaa tehokas omavalvonta ja alkoholilain noudattaminen anniskelupaikassa (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 11).

3.7 Myyntitoiminta

3.7.1 Kuitin antaminen, maksutavat ja velaksi anniskelu

Alkoholijuomaa ei saa anniskella velaksi, panttia vastaan tai vaihtokaupalla. Luvanhaltija ei saa lainata rahaa asiakkaalleen tai ravintolan kassasta siinä tarkoituksessa, että he voisivat ostaa siellä alkoholijuomia. Alkoholijuomia voidaan kuitenkin anniskella velaksi yhteisöille, hotellissa asuville matkustajille tai, jos maksun periminen käteisellä tuottaisi juhla-, edustus- tai muun vastaavan tilaisuuden laadun tai laajuuden vuoksi kohtuutonta hankaluutta. Velaksi anniskelu on mahdollista myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymillä luottokorttijärjestelmillä. Valvira on hyväksynyt kansainväliset luottokortit ja kotimaiset luottokortit. Anniskelusta on asiakkaalle pyytämättä annettava lasku tai muu tosite, jollei lupaviranomainen ole erityisestä syystä myöntänyt vapautusta. (AlkoA 25 §; Valviran ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 15.)

3.7.2 Alkoholijuomien hinnoittelu ja hinnoista ilmoittaminen

Kulutushyödykkeen hinnan ilmoittamisesta markkinoinnissa säätää asetus kulutushyödykkeiden hinnan ilmoittamisesta markkinoinnissa (30.12.1999/1359). Asetuksen 4 §:n mukaan se edellyttää, että alkoholijuomasta ilmoitetaan myyntihinta ja yksikköhinta selkeällä ja havaittavalla tavalla. Alkoholijuoma-annoksia mainostettaessa on kerrottava tuotteen eli annoksen koko senttilitroitain, hinta sekä juomasekoituksen sisältämän alkoholijuoman määrä. Anniskelupaikassa tulee olla

asiakkaiden nähtävillä myytävien alkoholijuomien hintatietoja annoskokoineen pöydissä, tiskillä tai seinätaululla. Lisäksi on oltava asiakkaiden saatavilla täydellinen alkoholihinnasto. (AlkoL 33 a.4 § 2 k.; Valvira Dnro 204/41/08, Ohje alkoholimainonnasta, 7.)

Kahta tai useampaa alkoholijuomapakkausta tai -annosta ei saa myydä yhtenäiseen hintaan eli paljousalennuksella niin, että erikseen ostettuna samojen alkoholituotteiden yksikköhinta olisi kalliimpi. Paljousalennuksessa ”Kaksi yhden hinnalla” – tarjouksissa tarjotaan samanaikaisesti kahdelle henkilölle tilattuna halvemmalla kuin yksittäin tilattuna. (AlkoL 33a.1 §; Valvira Dnro 204/41/08, Ohje alkoholimainonnasta, 50.) Ravintola voi myydä yksityistilaisuuteen alkoholia listahintaa halvemmalla, kunhan alemmalla hinnoittelulla ei edellytetä tietyn alkoholimäärän ostamista (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 22).

Anniskelussa voidaan hinnoitella samoja alkoholijuomia litrahinnoiltaan erihintaisiksi. Tämä koskee usein laseittain tai pulloittain myytävien, oluen, puna- ja valkoviinien hinnoittelua. Alkoholijuoma-annoksen hinta saa siis olla muuttuva. Hinnoitteluperusteet on kerrottava selkeästi ja niiden tulee koskea kaikkia asiakkaita tasapuolisesti. (Valviran ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 22–23.)

Sosiaali- ja terveysministeriö voi tarvittaessa antaa määräyksiä alkoholijuomien hinnoitteluperusteista. Näitä määräyksiä ei ole vielä koskaan annettu. Alkoholilaisissa ei ole asetettu ylä- tai alarajaa hinnoittelulle. (Valviran ohje 12/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 22.)

3.7.3 Mainonta anniskelupaikassa ja sopimaton myynninedistäminen

Anniskelupaikka saa mainostaa mietoja alkoholijuomia, joiden etyylialkoholipitoisuus on alle 22 tilavuusprosenttia. Anniskelupaikka voi mainostaa ja antaa tuotetietoutta miedoista alkoholijuomista esimerkiksi anniskelupaikan ulkopuolella mainostelineissä, kotisivuillaan tai lehdissä, mutta väkeviä alkoholijuomia saadaan mainostaa vain anniskelupaikan sisällä kuitenkin niin, että mainokset eivät näy anniskelupaikan ulkopuolelle. (AlkoL 33.4 § 2 k.; Valvira Dnro 204/41/08, Ohje alkoholimainonnasta, 6–8, 24–26.) Väkevien alkoholien mainonnan ei kuitenkaan tarvitse anniskelupaikan sisäpuolella rajoittua vain anniskelualueille, vaan mainoksia saa olla anniskelupaikan käytävä-, porras- ja wc- tiloissa tai muissa sellaisissa paikoissa (Valvira Dnro 204/41/08, Ohje alkoholimainonnasta, 7).

Anniskelupaikkojen mietojen alkoholijuomien mainontaa rajoittavat alkoholilain 33a §:n säännökset. Anniskelupaikat eivät saa mainostaa mietojen alkoholijuomia, jos tarjoukset eivät ole voimassa yhtäjaksoisesti vähintään kahta kuukautta. Tarjoushintojen olisi yhtäjaksoisesti oltava kokoajan samoja anniskelussa. Lyhytkestoisten alkoholijuomien tarjoukset myyninedistämistarkoituksessa, jotka ovat voimassa vain joitakin tunteja eli ns. ”Happy hour” tai ”Onnen tuntien” tyylliset alkoholijuominen myyninedistämismarkkinoinnit ovat kiellettyjä. Tämän tyyllisiä tarjouksia ei saa olla anniskelupaikan ulkopuolisessa mainonnassa esim. internetissä, mainostelineissä tai lehdistössä, mutta ”Happy hour” ja muut lyhytkestoiset tarjoushinnat ovat sallittuja anniskelupaikan sisällä. (AlkoL 33a §; Valviran ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 22.)

Oikeuskäytännössä yritys sai lupaviranomaiselta huomautuksen mainosrikkomuksesta, joka oli ollut alkoholilain 33a § 2 momentin vastainen. Yritys oli mainostanut kaupunkilehdessä ilmoituksella: ”2-hintajärjestelmä nauti viikolla edullisimmista hinnoista!”.”Olut-siideri-lonkero 2,50€”. Hallinto-oikeus totesi, että alle kahden kuukauden ajan rajatun tarjoushinnan ilmoittaminen alkoholiannoksille on anniskelupaikan ulkopuolella lain mukaan kiellettyä. Hallinto-oikeus hylkäsi muutoksenhakijan valituksen lupaviranomaisen päätöksestä. (Turun HAO 16.6.2010 T 10/0418/3.)

Alkoholijuomien mainonta ja myyninedistäminen ei saa olla hyvän tavan vastaista ja kuluttajien kannalta sopimatonta (AlkoL 33.1 §; AlkoL 33.2 § 7 k.). Anniskelupaikassa saadaan mainostaa alkoholijuomia, jos niiden myyntiin on saatu anniskelulupa. Alkoholimainonnan on oltava hillittyä ja asiallista. Väkeviä alkoholijuomia ei saa mainostaa anniskelupaikalta asiakkaiden mukaan otettavien tuotteiden avulla. Tällaisia tuotteita ovat mm. postikortit, tulitikkuauskat, reseptivihkot tai mainoslehtiset. Anniskelupaikan tavanomaiseen sisustukseen liittyvässä esineistössä ja kalusteissa tai tuotteiden ja niiden pakkausten esillepanolla sallitaan anniskelupaikan sisällä mainostaa alkoholijuomia. Alkoholijuomien mainostaminen on sallittua lisäksi henkilökunnan työvaatteissa, asusteissa, julisteissa, ruoka- ja viinilistoissa tai muissa listoissa ja esineistössä, jotka kuuluvat anniskelupaikkaan. Anniskelupaikalla ei saa järjestää alkoholijuomiin liittyviä arpajaisia tai kilpailuja. Anniskelupaikalla järjestettävissä kilpailuissa ei saa kilpailujen palkinnoksi tai arpajaisvoitoksi antaa tuotteita, joissa on väkevien alkoholien mainoksia. Maistiaisten tarjoaminen asiakkaille on kiellettyä. Anniskelupaikassa voidaan järjestää tuote-esittelytilaisuuksia väkevistä alkoholijuomista, mutta niitä ei saa tarjota asiakkaalle ilmaiseksi. Ne voidaan myydä asiakkaille kohtuullisella alennuksella. (Sosiaali- ja terveysministeriön päätös väkevien alkoholijuomien mainonnasta ja muusta myyninedistämisestä sekä niitä koskevien tuotetietojen antamisesta 31.5.1995/841, 5 §; Valvira Dnro 204/41/08, Ohje alkoholimainonnasta, 7.)

Myynninedistämisessä ei myöskään saa käyttää epäsuoraa alkoholimainontaa (AlkoL 33. 1–3 §). Anniskeluravintolan ulkopuolella suora ja epäsuora alkoholimainonta on kiellettyä. Epäsuoraa mainontaa on käyttää kieroilmaisua ”013-festarit” tai ”piip-juoma” tai ”juoma, jota ei saa mainostaa”. Ei myöskään ole sallittua käyttää väkevistä alkoholista lajineimeä esimerkiksi ”Irlantilaisviski” tai ”kahvi ja konjakki”. Myöskään ei ole sallittua käyttää väkevien alkoholijuomien vakiintuneita tunnuskuvia esimerkiksi Koskenkorvapullon etiketin peltoaukeamaa tai väkevien alkoholijuomien tuotenimiä. Mainonnassa saa kuitenkin kertoa asiakkaille anniskeluoikeuksien laajuudesta: ”täydet anniskeluoikeudet” tai ”A-oikeudet”, mutta kiellettyä sen sijaan on ilmoittaa, että meiltä saa myös väkeviä alkoholijuomia. (Valvira Dnro 204/41/08, Ohje alkoholimainonnasta, 7–8.)

Jos anniskelupaikassa mainostetaan alkoholijuomaa tai harjoitetaan muuta markkinointia, joka on alkoholilain 33 §:n vastaista markkinointi tai myynninedistämistoimintaa, Valvira tai aluehallintovirasto voivat kieltää tämän toimeenpanijaa sekä näiden palveluksessa olevaa jatkamasta tai tois- tamasta säännösten vastaista toimintaa. (AlkoL 49.1 §.) Säännösten tehostamiseksi Valvira ja aluehallintovirasto voivat tehostaa antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että asetetun määräajan jälkeen tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella (AlkoL 50.2 §). Tehosteeksi voidaan annetulle ohjeelle asettaa uhkasakko tai teettämisuhka, jos korjausta ei ole tapahtunut ohjeessa annetussa määräajassa (AlkoL 48.2 §). Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toiminta-alueella on annettu vain kerran iso uhkasakko isolle toimipaikalle laittomasta alkoholimainonnasta (Seppänen 1.10.2012, haastattelu.) Alkoholilain vastaisen mai- nonnan rikkeissä otetaan yhteyttä ensimmäisellä kerralla anniskeluluvan haltijaan ja kerrotaan, miksi mainos on laitton sekä ohjataan oikeaan toimintaan. Alkoholitarkastajat joutuvat puuttumaan useimmiten väkevien mainontaan ja ”happy hour”-ilmoitteluun. Jos tämä rikkomus toistuu, silloin lähetetään anniskeluluvan haltijalle kirjallinen selvityspyyntö. Lupaviranomainen kuulee anniske- luluvan haltijan näkemystä asiassa ennen seuraamuspäätöstä. Alkoholitarkastajat neuvovat, opastavat ja ohjaavat mainoskampanjoissa kuten myös muissa toimialaan kuuluvissa asioissa luvanhaltijoita. Mainontaa koskevia ohjeita alkoholitarkastajat ovat antaneet alkoholielinkeinore- kisterin mukaan kuusi kertaa Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toiminta-alueella ajanjaksolla 1.10.2011–30.9.2012. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu; Toimen- piteet 1.10.2011–30.9.2012, Poiminta alkoholielinkeinorekisteristä.)

3.7.4 Alkoholivarasto ja alkoholijuomien hankinta

Kuopion hallinto-oikeudessa oli käsitelty tapausta, jossa anniskeluluvan haltija osti laittomasti alkoholijuomat anniskeluun vähittäismyyntiliikkeestä. Asia ratkaistiin hallinto-oikeudessa Alkoholiasiat ravintolassa -oppaan avulla. Alkoholilaisissa tai sen nojalla annetuissa asetuksissa ei säädetä sitä, että alkoholijuomat olisi ostettava anniskelupaikan lupanumerolla. Alkoholiasiat ravintolassa -opas on tarkoitettu ohjaamaan yhtenäistä käytäntöä koko maassa. Hallinto-oikeus totesi, että viranomaisen on voinut antaa ohjeet alkoholilain tulkintaa varten. (Kuopio HAO 1.2.2011 T 11/0034/2; Kujala 2.10.2012.) Alkoholiasiat ravintolassa oppaassa sanotaan seuraavaa: anniskelupaikassa saadaan anniskella sinne vain laillisesti toimitettua alkoholijuomaa. Laillisesti alkoholijuomat hankitaan alkoholiyhtiöstä, luvan saaneelta alkoholijuoman valmistajalta tai tukkumyyjältä. Alkoholijuomat on aina ostettava anniskelupaikan lupanumerolla. (Kuopion HAO 1.2.2011 T 11/0034/2; Valviran ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 5.)

Lupa-asioiden käsittelyä, valvontaa ja alkoholitilastointia varten on Valviralla ja aluehallintovirastolla alkoholielinkeinorekisteri elinkeinonharjoittajista (ALLU), joka on keskeinen työväline lupaviranomaiselle. Alkoholijuomaostot kirjautuvat anniskelulupanumeroilla alkoholielinkeinorekisteriin ja neljännesvuosi-ilmoituksella anniskeluluvan haltijat ilmoittavat sähköisesti Valviran nettisivustolla tähän samaan alkoholielinkeinorekisteriin alkoholi- ja ruokamyyntin tulot sekä tiedot henkilökunnan määrästä. Lupanumero on siis tekninen apuväline alkoholijuomien osto- ja myyntitietojen kohdentamiselle anniskelupaikkaan. Lupanumerosidonnaisuus varmistaa lupaviranomaisen tehokkaan valvonnan, harmaan talouden torjunnan ravintola-alalla sekä tuoteturvallisuusjärjestelmän. Lupanumerosidonnaisuus helpottaa myös viranomaisyhteistyötä. Vuosittain anniskeluluvan haltijoilta perittävä valvontamaksu lasketaan lupanumerolla tehtyjen alkoholiostojen perusteella. (AlkoL 44 §; Kuopio HAO 1.12.2011 T 11/0034/2.)

Luvanhaltija voi myös itse tuoda alkoholia maahan anniskelua varten (AlkoL 8 §). Jos anniskeluluvan haltija tuo alkoholia maahan oman yrityksen toimintaa varten, on hänellä velvollisuus tehdä ennen toiminnan aloittamista ilmoitus Valviralle toiminnastaan maahantuojana (AlkoL 11 §). Maahantuojana anniskeluluvan haltija on vastuussa maahantuomiensa alkoholijuomien laadusta ja koostumuksesta sekä siitä, että tuote ja sen päällysmarkinnat ja muu esittely ovat annettujen säädösten ja määräysten mukaisia (AlkoL 43 §). Asiakkaan omien alkoholijuomien nauttiminen on aina kiellettyä anniskelupaikassa. Asiakkaan yksityistilaisuuksissa, kuten häissä ei ole sallittua

nauttia asiakkaan omaa ulkomailta tuotua samppanjaa häämaljana, vaan anniskelupaikassa anniskellaan aina anniskeluluvan haltijan lupanumerolla laillisesti ostettua alkoholijuomaa, joka on hankittu alkoholiyhtiöstä, luvan saaneelta alkoholijuoman valmistajalta tai tukkumyyjältä. (AlkoL 58 §; Valviran ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 5.)

Anniskeluluvan haltija ei saa hankkia alkoholilupanumerolla alkoholijuomia tilaisuuksiin, jotka järjestetään muualla kuin anniskelupaikassa, sillä anniskelulupa on anniskelupaikkakohtainen. Jos samalla yrittäjällä olisi useampi anniskelulupa, tulee kunkin anniskelupaikan anniskeluluvalla tehdyt alkoholijuomaostot ja -varastot pitää selvästi erillään. Alkoholivarastojen väliset siirrot eivät ole mahdollisia. (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 5.) Anniskelupaikan anniskelutiloissa ja alkoholivarastossa ei saa säilyttää muita kuin sinne anniskelulupanumerolla hankittuja alkoholijuomia. Asiakkaiden omat, säilytettäväksi jätetyt alkoholijuomat on pidettävä selkeästi erillään anniskelupaikan anniskelujuomista, esimerkiksi naulakossa tai muussa vastaavassa tilassa. (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 6.)

Anniskelupaikan lopettaessa liiketoimintansa tai sen siirtyessä toiselle omistajalle saadaan liikkeen alkoholivarasto luovuttaa luvan myöntävän viranomaisen määräämin ehdoin ja rajoituksin (AlkoA 28 §). Anniskelua varten hankittuja juomia ei saa ottaa liiketoimintaa lopetettaessa henkilökohtaiseen käyttöön, vaan alkoholivarasto on myytävä uudelle omistajalle tai toiseen anniskelupaikkaan tai palautettava tukkumyyjälle. Luovutushinta alkoholivarastosta on myyjän ja ostajan sovittavissa. (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 6.)

3.7.5 Alkoholikirjanpito ja raportointivelvollisuus lupaviranomaisille

Valvontaa varten on anniskeluluvan haltijan velvollisuutena ilmoittaa lupaviranomaiselle neljännesvuosittain myynti- ja henkilökuntatiedot (AlkoL 44 §). Nämä myynti- ja henkilökuntatiedot on toimitettava neljännesvuosittain sähköisellä neljännesvuosi-ilmoituksella Valviran kotisivuilla tai joko sähköpostilla tai tavallisella kirjeellä aluehallintovirastoon. Tiedot kirjataan alkoholielinkeino-rekisteriin (ALLU). Jokaisen anniskeluluvan haltijan tulee ilmoituskautta seuraavan kuukauden kymmenenteen päivään mennessä tehdä kyseinen ilmoitus. Jos ilmoituskaudella ei ole ollut myyntiä eikä ole tehty anniskelutoiminnan keskeytysilmoitusta lupaviranomaisille, on tällöinkin anniskeluluvan haltijan annettava neljännesvuosi-ilmoitus siitä, ettei myyntiä ole ollut. (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 20.) Lupaviranomaiset pitävät neljännesvuosi-

ilmoituksen lähettämisen laiminlyöntiä luotettavuuskysymyksenä, joka on alkoholilain 22.1 §:n 1 kohdan tarkoittama rikkomus. Elinkeinotoiminnassa on silloin rikottu alkoholilain säädäntöä tai sen nojalla annettuja säädöksiä tai määräyksiä. (Valviran ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 20.)

4 VIRANOMAISVALVONTA

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoilla (Valviralla) on oikeus alkoholilain noudattamisen valvontaan koko maassa (AlkoL 41 §). Valviran tehtäviin kuuluvat alkoholilupahallinnon viranomaisen valvonnan ohjaus ja alkoholihallinnon tieto- ja viestintäpalveluiden tuottaminen. Tehtäviin kuuluu myös alkoholijuomien vähittäismyynnin, anniskelun sekä mainonnan ja myynninedistämisen valvonta koko maassa (AlkoA 1a §). Aluehallintovirastot valvovat alueellaan anniskelupaikkoja sekä mainontaa että myynninedistämistä. Ne valvovat myös vähintään 1.2 ja enintään 2.8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien myyntiä ja anniskelua. (AlkoL 42 §; Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Valviralla ja aluehallintoviraston lupaviranomaisella on valvontaa varten oikeus päästä tarkastamaan tiloja ja toimintaa sekä valvonnassa saada tarvittavat tiedot, ilmoitukset ja asiakirjat tutkittavaksi. Heillä on oikeus saada korvauksetta valvontaa varten tarvittavat näytteet. (AlkoL 44 §; Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Valvira ja aluehallintovirasto seuraavat, että anniskeluluvan haltijalla on alkoholilain 21a §:ssä säädetty anniskeluun vaadittava luotettavuus samoin kuin anniskeluun vaadittavat taloudelliset ja ammatilliset edellytykset ja, että hän noudattaa toiminnassa alkoholilain säännöksiä (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 31).

Alkoholihallinnon lupaviranomaisen valvonta voidaan jakaa virastossa ja toisaalta kentällä tehtävään valvontaan. Molemmissa tehdään ennakkovalvontaa ja jälkikäteisvalvontaa. Virastossa valvonta käynnistyy, kun luvanhakija jättää lupahakemuksensa käsittelyyn. Tämän valvonnan keinoja ovat lausuntopyynnöt ja erilaiset rekisteri- ja viranomaistiedustelut. Keskeinen osa viranomaisvalvontaa on luvanhakijoiden ja -haltijoiden ohjaus, omavalvonnan tukeminen sekä valvonnan näkyväksi tekeminen ehkäisevässä mielessä. Kentällä tehtävä valvonta tarkoittaa lupaviranomaisen tarkastuskäyntejä anniskeluluvan haltijoiden liiketiloihin. Tähän voi sisältyä liiketilan tarkailua ulkopuolelta, jossa seurataan luvanhaltijan omavalvonnan toimivuutta ja liikepaikan suhdetta ympäristöönsä. Alkoholihallinnon lupaviranomainen valvoo luvanhaltijoita virastossa myös luvan saannin jälkeen eri tavoin. Lupaviranomainen seuraa luvanhaltijoiden verovelkatilanteita ja puuttuu laiminlyönteihin. Lupaviranomaiset seuraavat anniskeluluvan haltijoiden alkoholijuomien ostotietoja sekä neljännesvuosi-ilmoituksia. He seuraavat eri medioita myynninedistämisen valvonnassa tai kartoittavat riskikohteita. Viranomaisyhteistyöllä on keskeinen asema alkoholihallinnon lupaviranomaisen etukäteis- ja jälkivalvonnassa. (Valvira 1:2011, Alkoholihallinnon valtakun-

nallinen valvontaohjelma vuosille 2011–2012, 12, 17; Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Alkoholihallinnon lupaviranomaisen tehokkaan valvonnan takaa viranomaisyhteistyö, joka perustuu alkoholilain 47 §:ään. Sen mukaan poliisi-, rikosrekisteri-, syyttäjä-, tulli-, ulosotto-, vero-, väestörekisteri- ja muiden viranomaisten on salassapitosäännösten estämättä annettava Valviralle ja aluehallintovirastolle lupaviranomaisen tarvitsemia tietoja. (Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Alkoholitarkastaja selvittää hakijan anniskeluluvan myöntämisen edellytyksiä poliisirekistereiden avulla. Lausuntopyyntö tehdään sähköisesti käyttäen alkoholielinkeinorekisteriä (ALLU). Anniskeluluvan hakijasta saadaan poliisin tutkinnassa esille tullutta tietoa epäilyistä rikollisesta toiminnasta. Tämä olisi erityinen syy seurata anniskeluluvan hakijaa, kun ei ole vielä lainvoimaista tuomiota asiassa. Tällöin anniskelulupa jätettäisiin myöntämättä siltä osin, kuin se koskee anniskeluluvan myöntämistä toistaiseksi voimassa olevana ja myönnettäisiin anniskelulupa määräaikaisena. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Oikeusrekisterikeskuksesta saadaan tiedot anniskeluluvan haltijoiden tuomioista. Vain ne rikokset, joista on tuomiona vankeutta vaikuttavat luotettavuuden arviointiin. Anniskeluluvan haltijalle lähetetään selvityspyyntö ja kuulemisen jälkeen alkoholitarkastaja tekee asiassa hallinnollisen seuraamus päätöksen alkoholilain 22 §:n nojalla. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Anniskeluluvan haltijoiden taloudellista luotettavuutta selvitetään säännöllisin väliajoin tutkimalla luvanhaltijoiden verovelkatietoja. Verottajalta tiedot saadaan sähköisesti. Ongelmallisimmissa tapauksissa kysytään yhteistyöviranomaiselta henkilökohtaisesti esimerkiksi yritykseen liittyvistä asioista tarkemmin. Laki takaa mahdollisuuden pyytää virka-apua. Alkoholilain 47 §:n mukaan salassapitosäännösten estämättä yhteistyöviranomaisten on annettava tietoja alkoholitarkastajalle. Anniskeluluvan hakijalta tai -haltijalta selvitetään verovelkatilanne ja tutkitaan myös maksuhäiriötilanne asiakastietojärjestelmästä. Ulosottotodistus pyydetään, kun selvitetään onko maksuhäiriösaatava siirtynyt ulosoton perintään. Ne anniskeluluvan haltijat, joille on kertynyt yli 5000 euroa verovelkaa, saavat selvityspyynnön alkoholitarkastajalta ennen kuin hän tekee asiassa hallinnollisen seuraamus päätöksen alkoholilain 22 §:n perusteella. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Valvontatarkastukset anniskelupaikkoihin

Valvontakäynnit kentälle tehdään suunnitelmallisesti ja usein ne tehdään yhteistyössä poliisin tai muiden viranomaisten kanssa. Yhteistyötä on tehostettu vero-, ulosotto-, tulli-, poliisi- ja työsuojeluviranomaisten kanssa harmaan talouden ja talousrikollisuuden ehkäisemiseksi ravintola-alalla. (Valvira ohje 11/2012, Alkoholiasiat ravintolassa, 27–30.) Alkoholitarkastajan kenttävalvonnalle voi olla lukuisia perusteita. Joissakin anniskelupaikoissa on tarpeen käydä useammin kuin muissa, mutta kaikki anniskelupaikat aluehallintoviraston toiminta-alueella ovat valvonnassa. Käytännön kenttävalvonnan alkoholitarkastaja tekee yksin. Poliisin kanssa tehtävät valvonnat liittyvät valtakunnallisiin kampanjoihin ja ne sovitaan erikseen. Valvontakäynnillä lupaviranomainen pyrkii toimimaan niin, etteivät asiakkaat ja normaali ravintolatyöskentely häiriintyisi. Valvontakäynnillä tehdään havaintoja ulkona anniskelupaikan lähiympäristöstä; mitä on anniskelupaikan naapurustossa, miltä anniskelupaikka näyttää ja miltä kuulostaa. Lupaviranomainen esittäytyy näyttämällä virkakortin ensin järjestyksen valvojalle. (Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Silloin, kun valvontakäynnille lähdetään vakavasti otettavan ilmiannon perusteella, silloin ei heti alkuun esittäydytä. Anniskelupaikkaan mennään kuin tavallinen asiakas, maksaen pääsymaksun ja/tai vahtimestarimaksun. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu.)

Valvontakäynnillä katsotaan, että anniskelupaikassa on edellytykset anniskelun valvonnan toimimiselle. Lyhyen tarkkailun aikana nähdään ne epäkohdat ja rikkeet mitä eri puolella anniskelupaikkaa on eli onko tilanne henkilökunnan hallinnassa, onko pöydissä sammuneita henkilöitä, onko siellä tukea ottaen liikkuvia päihtyneitä, katsotaan juomamääriä pöydissä tai onko anniskelupaikassa henkilöitä, jotka näyttäisivät alaikäisiltä. Jos jotkin asiat valvonnassa vaativat lisäselvitystä tai asiat ovat kunnossa ravintolan puolella, alkoholitarkastaja esittäytyy anniskelusta vastaavalle hoitajalle. Lisäksi valvonnassa tarkistetaan ovatko siirto- eli viinamitat ja pullonsuomittarit varmennettuja. Jos anniskelupaikassa on käytössä mittaviivalliset lasit, ei ole syytä tarkistaa onko alkoholiuomamittari eli nestemittari varmennettu, koska ne ovat toisiinsa nähden vaihtoehtoisia. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Seuraavaksi siirrytään tarkistamaan katseilta piilossa ravintolan asiakirjat ja täytetään tarkastuspöytäkirja. Katsotaan, että anniskelupaikan asiakirjoista löytyy henkilökuntasuunnitelma, josta löytyvät anniskeluluvan haltijan määräämät anniskelusta vastaavan hoitajan ja tämän sijaisten sijaisuusjärjestys sekä asiakirjan liitteenä olevat koulu- ja työtodistukset, jotka osoittavat vastaavan hoitajan ammatillisen pätevyyden. Asiakirjoista pitää löytyä vielä anniskeluluvan kopio, annis-

kelualueen rajaussuunnitelma ja jatkoaikalapapäätöksen kopio, jos anniskelupaikkaan on se myönnetty. Omavalvontasuunnitelma kuuluu myös anniskelupaikan asiakirjoihin, vaikkei se lakisääteinen olekaan. Alkoholitarkastajat kannustavat ja ohjaavat omavalvonnan aktiivisempaan käyttöön anniskelussa. Valvontakäynnillä alkoholitarkastaja keskustelee anniskelusta vastaavan kanssa havaitsemistaan epäkohdista ja rikkomuksista tai antaa ohjausta asiasta. Valvontakäynnistä tehdään tarkastuspöytäkirja, joka allekirjoitetaan. Tarkastuspöytäkirjasta jää jäljennös luvanhaltijalle tai anniskelusta vastaavalle. Tarkastuspöytäkirjaan merkityistä epäkohdista tehdään selvityspyyntö anniskeluluvan haltijalle myöhemmin virastossa. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Poliisin rooli anniskelun valvonnassa on keskeinen. Poliisi valvoo yleistä järjestystä anniskelupaikoissa (AlkoL 46 §). Jos järjestyksen ylläpitäminen anniskelupaikassa vaatii, voi poliisi keskeyttää anniskelun anniskelupaikassa tilapäisesti enintään yhden vuorokauden ajaksi. Poliisi ilmoittaa asiasta alkoholihallinnon lupaviranomaiselle, joka päättää mahdollisista hallinnollisista seuraamuksista. (AlkoL 22.2§; Seppänen 1.10.2012, haastattelu.) Poliisilla on käytössään sähköinen tarkastusilmoitus, jolla voidaan anniskelupaikoissa havaitut rikkomukset ja epäkohdat välittömästi saattaa lupaviranomaisen tietoon. Epäkohdat ja rikkeet rekisteröityvät suoraan alkoholielinkeino-rekisteriin. (Seppänen 2.10.2012, haastattelu.)

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alkoholitarkastajat tekivät tarkasteluajanjaksolla 1.10.2011–30.9.2012 yhteensä 304:än anniskelupaikkaan valvontatarkastuksen. Näistä kaikista 304:stä valvontatarkastuksista kohdistui jatkoaikaluvallesiin anniskelupaikkoihin 95. Valvontatarkastuksilla annettiin yhteensä 10 suullista huomautusta epäkohdista ja 24 selvityspyyntöä eli vastinepyyntöä anniskeluluvan haltijoille erilaisista rikkomuksista tai epäkohdista. Selvityspyynnöllä kuullaan luvanhaltijan näkemys asiasta ennen alkoholitarkastajan päätöstä hallinnollisesta seuraamuksesta eli sanktiosta. (TAULUKKO 1.)

TAULUKKO 1. Alkoholitarkastajien tarkastuskäynnit lupatyypeittäin.

Poiminta on alkoholielinkeinorekisteristä ajanjaksolla 1.10.2011–30.9.2012 Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toiminta-alueella. Jatkoaikatarkistukset on eritelty kaikista valvontatarkistuksista ja näiden määrät sisältyvät tarkastuksia sarakkeen lukuihin.

Lupatyyppi	Tarkastuksia	Jatkoaikatarkistuksia	Vastinepyyntöjä	Suullisia huomautuksia
A-luvat/kaikki alkoholijuomat				
toistaiseksi	196	91	18	9
määräaikainen	21	4	2	0
tilapäinen	3	0	0	0
B-luvat/max.22 %				
toistaiseksi	5	0	0	0
määräaikainen	1	0	0	0
tilapäinen	3	0	0	0
C-luvat/max.4,7 %				
toistaiseksi	58	0	4	1
määräaikainen	12	0	0	0
tilapäinen	5	0	0	0
Yhteensä	304	95	24	10

Alkoholielinkeinorekisterin (ALLU: n) otannassa on poimittu seuraavaan taulukkoon 2 ajanjaksolta 1.10.2011–30.9.2012 valvontatarkastusten epäkohdat anniskelupaikoissa. Valvontatarkastuksia alkoholitarkastajat tekivät yhteensä 304 anniskelupaikkaan. Anniskelupaikoista 64:llä ei ollut lainkaan epäkohtia tai rikkeitä. Epäkohtia ja rikkomuksia oli valvontatarkastuksilla yhteensä 592. Näin ollen osassa valvonnassa tarkistetuissa anniskelupaikoista on ollut useampia epäkohtia tai rikkomuksia.

Anniskelupaikkojen asiakirjapuutteet olivat hyvin yleinen epäkohta valvontatarkastuksissa. Vastaavan hoitajan pätevydestä osoittavat asiakirjat olivat alkoholitarkastajien valvontatarkastuksissa yleisin tarkastuspöytäkirjaan raportoitu epäkohta Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toiminta-alueella. Näitä epäkohtia oli yhteensä 124:llä anniskelupaikalla. Anniskelualan rajaussuunnitelma oli toiseksi yleisin epäkohta, jonka alkoholitarkastajat raportoivat valvontatarkastuksista. Alkoholitarkastajat raportoivat niitä yhteensä 121. Myös muut asiakirjapuutteet olivat hyvin tyypillisiä epäkohtia. Henkilökuntasuunnitelma puuttui 95:stä, omavalvontasuunnitelma 97:stä ja anniskeluluvan haltijan määräys anniskelusta vastaavasta hoitajasta puuttui 79:stä anniskelupaikasta. Anniskelulupa-asiakirjaa ei löytynyt alkoholitarkastajan tarkistettavaksi 32: lta anniskelupaikalta. (TAULUKKO 2.)

Anniskelutoimintaan liittyvissä epäkohdissa päihtyneiden oleskelu oli suurin rike anniskelupaikoissa. Alkoholilain 23.1 §:n mukaan päihtyneitä ei saa päästää anniskelupaikkaan ja häiritsevästi käyttäytyvät ja päihtyneet on poistettava anniskelupaikasta. Näitä epäkohtia alkoholitarkastajat kirjasiivat 11 kertaa. Anniskelukiellon rikkeistä alaikäisten anniskelua ei ole valvontatarkastuksissa ajanjaksolla ollut yhtään kertaa, mutta päihtyneille anniskelua on kirjattu kaksi kertaa. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; TAULUKKO 2.) Alkoholijuomien poiskuljettamisrikkomuksessa rikotaan alkoholilain 23.2 §:ä. Alkoholijuoma on nautittava anniskelualueella. Alkoholijuomien poiskuljettamisia oli 9 tapausta. Alkoholin poiskuljettamiseksi tulkitaan tilanteet, joissa alkoholi kuljetetaan kokonaan pois anniskelualueelta esimerkiksi ulos tai wc-tiloihin. (Kujala 23.10.2012, Sähköpostiviesti; TAULUKKO 2.)

TAULUKKO 2. Alkoholitarkastajien valvontatarkastuksilla tekemät havainnot epäkohdista anniskelupaikoilla. Poiminta on alkoholielinkeinorekisteristä (ALLU) aikajaksolla 1.10.2012–30.9.2012 tarkastusten epäkohdat anniskelupaikoissa Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toiminta-alueella.

Tarkastusten epäkohdat anniskelupaikoissa 1.10.2011-30.9.2012	Valvontatarkastus	Jatkoaikatarkastus (02-04)	Jatkoaikalupatarkistus	Muu	Yhteensä
Ei epäkohtia	29	34	1		64
Päihtyneiden oleskelu	3	8			11
Päihtyneille anniskelu		2			2
Alaikäiselle anniskelu					
Alkoholijuomien poiskuljettaminen	2	7			9
Anniskelukiellon rikkeet					
Anniskelu kuititta	5	1	2		8
Velaksi myynti	1	1			2
Määräys vastaavasta hoitajasta puuttuu	70	8	1		79
Selvitys vastaavan hoitajan pätevyydestä puuttuu	96	24	4		124
Asiakaspäikkämäärän ylitys	1				1
Mainossäännön rikkomus	1	3			4
Järjestyshäiriö					
Varmennus (vakaus)	6	1			7
Lupaa ei nähtävillä	23	9			32
Henkilökuntasuunnitelma puuttuu	84	10	1		95
Alueen rajausta suunnitelma puuttuu	104	17			121
Omaavalvontasuunnitelma puuttuu	83	13	1		97

Tarkastuspöytäkirjassa kohtaan muu alkoholitarkastajat kirjaavat esimerkiksi perusannosten rikkomisen eli niin sanottujen tuplien anniskelun tai alkoholijuomien hintamerkintöjen rikkomiset (Kujala 23.10.2012, Sähköpostiviesti). Jatkoaikalupatarkistus tehdään lupaharkintavaiheessa, kun anniskelupaikka on vasta hakenut anniskelulle jatkoaikaa, mutta ei ole vielä saanut päätöstä asiassa. Alkoholitarkastaja selvittää, onko jatkoaikaluvan myöntämiselle erityisiä edellytyksiä (Seppänen 1.10.2012, haastattelu.) Varmennuksiin liittyvät epäkohdat liittyivät useimmiten pullonsuomittareihin, joiden varmennukset ovat vanhentuneita (Seppänen 1.10.2012, haastattelu). Kohtaan anniskelukiellon rikkeet kirjataan alkoholijuoman väärinkäyttö tapaukset ja alaikäisten vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän juoman anniskelu. Tarkasteluajanjaksolla näitä rikkomuksia ei ollut yhtään. (TAULUKKO 2.)

5 VIRANOMAISTEN MÄÄRÄMÄT HALLINNOLLISET SEURAAMUKSET

Lupaviranomainen voi antaa hallinnollisen seuraamuksen anniskelurikkomuksista. Hallinnollisia seuraamuksia eli sanktioita ovat huomautus, kirjallinen varoitus tai anniskelun valvonnan kannalta tarpeellisten ehtojen asettaminen toiminnalle. Lupaviranomainen voi myös korvauksetta rajoittaa myöntämäänsä lupaa supistamalla anniskeluaikaa, anniskelualuetta tai anniskeltavien alkoholi-juomien lajeja. (AlkoL 22.1 §.)

Hallinnollisen seuraamusasteikon lievin seuraamus on huomautus, joka annetaan ensimmäisellä kerralla epäkohdasta tai rikkeestä. Huomautus annetaan silloin, kun se on riittävä seuraamus suhteessa epäkohdan tai rikkomuksen laatuun ja laajuuteen nähden. Alkoholitarkastaja ei voi enää ohjaamalla anniskeluluvan haltijaa hoitaa asiaa. Anniskeluluvan haltija on rikkonut alkoholilakia tai sen nojalla annettuja säädöksiä. Tällaisia epäkohtia ovat esimerkiksi päihtyneiden oleskelu, järjestyshäiriöt tai anniskeluluvan haltijalta puuttuvat luvan saamisen edellytykset. Tilannetta selvitetään kokonaisuutena ja mikäli valvontatarkastuksessa esille tulisi useampi rikkomus kerralla, silloin annettaisiinkin jo hallinnollisena seuraamuksena varoitus. Alkoholitarkastajat toivovat, että anniskeluluvan haltija osaisi ilman viranomaisen puuttumista pitää henkilökunnan määrän ja laadun sellaisena, että sillä pystytään takaamaan asiakkaiden sekä henkilökunnan turvallisuus, anniskelupaikan yleinen järjestys ja anniskelun valvonta. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Anniskelurikkomuksista, jotka johtuvat puutteellisesta omavalvonnasta, lupaviranomainen voi asettaa anniskelulupa-anniskelun valvonnan kannalta tarpeellisia ehtoja (AlkoL 22.1 §). Lupaviranomainen voi asettaa esimerkiksi ehdon anniskelualuekohtaisesta vastaavasta hoitajasta. Lupaviranomainen voi ohjata anniskeluluvan hakijaa tai anniskeluluvan haltijaa vastaavan hoitajan määräämisasiassa, niin että anniskelupaikalla saadaan toimiva omavalvonta. (Valvira 12/2012, Ohje vastaavista hoitajista ja tämän sijaisista, 14.) Järjestysmiehen määrääminen tai muunkaan anniskelun valvontaan liittyvän ehdon määrääminen on hyvin harvinaista. Anniskeluluvan haltijat ymmärtävät palkata järjestysmiehen, kun hakevat anniskelupaikalle jatkoaikalupaa. Alkoholitarkastaja korostaa, että anniskeluluvan haltijoiden ohjaamisella ja neuvonnalla on suuri merkitys. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Alkoholilain 22.1 §:n nojalla alkoholitarkastaja voi rajoittaa myöntämäänsä lupaa supistamalla anniskeluaikaa, anniskelualuetta tai anniskeltavia alkoholijuomalajeja. Anniskeluajan rajoittamista jo myönnettyyn anniskelulupaan käytetään hallinnollisena seuraamuksena melkoisen yleisesti sellaisissa tapauksissa, joissa käy hyvin ilmi, että ulkotarjoilualue häiritsee ympäristöä. Anniskeluaikaa rajoitetaan tapauksissa, joissa anniskelupaikka aiheuttaa ympäristölleen meluhaittaa tai järjestyshäiriöitä öiseen aikaan. Anniskelupaikan läheisyydessä olevien asuinalueiden takia anniskeluaikaa ulkotarjoilualueella voidaan rajoittaa kello 22 tai klo 23 saakka. Jo anniskelulupaa myönnettäessä kiinnitetään huomiota ennakolta anniskelupaikan lähiympäristöön tai anniskelualueisiin, jottei niihin tarvitsisi puuttua myöhemmin enää hallinnollisella seuraamuksella.

Hallinnollisena seuraamuksena jo myönnetyn anniskeluluvan anniskelualueen rajoittaminen on harvinainen seuraamus, kuten myös anniskeltavien alkoholijuomien lajien rajoittaminen. A- ja B-alkoholijuomalajien anniskeluluvan hakijalla tai haltijalla voi olla sellainen tilanne anniskelupaikalla, ettei hänellä ole esittää näille alkoholijuomalajeille pätevää anniskelusta vastaavaa hoitajaa. Silloin voidaan laskea anniskelupaikka C-alkoholijuomalajien anniskelupaikaksi, jos siihen löytyy pätevyys. Anniskelusta vastaavalle hoitajalle riittää C-alkoholijuomalajien anniskelupaikassa pätevyudeksi anniskelupassi. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Alkoholitarkastajalla on mahdollisuus alkoholilain 21d §:n nojalla rajoittaa tai jättää myöntämättä anniskelulupa eräissä tapauksissa. Esimerkiksi urheilutapahtumaan tai tilaisuuteen, joka on luonteeltaan perhetapahtuma tai johon muuten tulee runsaasti nuoria, voidaan rajoittaa anniskeltavien alkoholijuomien lajeja. (Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Lupaviranomainen voi korvauksetta peruuttaa anniskeluluvan määräajaksi tai pysyvästi, jos

1. elinkeinotoiminnassa on rikottu alkoholilakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai rajoituksia
2. luvan saajan katsotaan menettäneen luvan saamisen edellytykset tai luotettavuutensa
3. anniskelupaikassa on ilmennyt järjestyshäiriöitä tai muita väärinkäytöksiä.

(AlkoL 22.1 §.)

Elinkeinotoiminnassa rikotaan alkoholilakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä. Alkoholilain 24.1 § 1 kohdan rikkomisessa on kyse alaikäiselle anniskelusta. Siitä seuraa aina ensimmäisenä hallinnollisena seuraamuksena määräaikainen anniskeluluvan peruuttaminen. Hyvin poikkeuksellisessa tilanteessa tulisi vain varoitus. Varoitusta voidaan pitää riittävänä, jos alaikäinen on todistanut henkilöllisyytensä anniskelutilanteessa väärennetyillä henkilöllisyyspapereilla ja erehdyttä-

nyt anniskelupaikan henkilökuntaa luulemaan häntä täysi-ikäiseksi. Määräaikaiset anniskeluluvan peruutukset ovat näissä tapauksissa olleet 7 vuorokautta tai sen alle. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Myöskään vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä juomia ei saa anniskella alle 18 vuotta nuoremmalle henkilölle (AlkoL 24.2 §). Tämän anniskelukiellon osalta lupaviranomainen voi antaa asianosaiselle elinkeinonharjoittajalle tai yhteisölle huomautuksen tai kirjallisen varoituksen tai kieltää säännöksessä tarkoitettujen juomien anniskelun määräajaksi, enintään kuudeksi kuukaudeksi (AlkoL 22.3 §).

Anniskeluajan ylityksissä on hallinnollisena seuraamuksena supistettu määräajaksi anniskeluaikaa. Anniskelu tulee tällöin lopettaa aikaisemmin ja anniskelupaikka tulee sulkea aikaisemmin. Anniskeluaika ylitetään silloin, kun anniskelun tulisi loppua kello 1.30 ja anniskelupaikan tulisi sulkeutua kello 2.00, mutta anniskelupaikka on vielä auki. (Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Alkoholitarkastaja pyrkii seuraamusharkinnassaan siihen, että asiaan puututaan lievimmällä mahdollisella keinolla. Anniskeluluvan peruuttaminen tehdään ainoastaan silloin, kun on kyse vakavasta asiasta. Useimmiten kysymys on siitä, että anniskeluluvan haltija on menettänyt taloudelliset edellytykset, luotettavuutensa tai ammatilliset edellytykset. Anniskeluluvan haltijan toistuvat ja vakavat alkoholilain ja sen nojalla annettujen säädösten rikkomiset johtavat lopulta siihen, että anniskelulupa joudutaan peruuttamaan pysyvästi. (Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Tyypillisimmin anniskeluluvan haltijan taloudelliset edellytykset ovat heikentyneet tuntuvasti veroveloista. Jos anniskeluluvan haltijalla on verovelkaa, julkisia maksuvastuita tai muita maksuhäiriöitä, joita ei kyetä suorittamaan maksusuunnitelman mukaan, hallinnollisena seuraamuksena yleensä annetaan ensin varoitus. Jos veroja ja maksuja ei kuitenkaan hoideta, on seuraava seuraamus anniskeluluvan peruuttaminen lopullisesti. Mahdollisuus olisi antaa myös anniskeluluvan määräaikainen peruutus, mutta yrittäjän huonon taloudellisen tilanteen takia se ei ole hyvä keino kiinnittää anniskeluluvan haltijan huomiota taloudelliseen tilaan. Silloin, kun anniskeluluvan saajan katsotaan menettäneen luvan saamisen edellytykset tai luotettavuutensa, voi lupaviranomainen peruuttaa anniskeluluvan määräaikaisesti tai pysyvästi. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.) Anniskeluluvan haltijan taloudellisten edellytysten katsotaan olevan kunnossa, jos hän maksaa verot ja maksut maksusuunnitelman mukaisesti. Oikeuskäytännön mukaisesti yli 10 000 euron veroveloista on maksettava puolet heti ja loppuosa kuudessa erässä verottajan maksusuunnitelman mukaisesti. (Kuopio Hao 5.3.2012 T 12011/2.) Toisessa oikeustapauksessa anniskeluluvan haltija ei kyennyt maksusuunnitelman mukaisesti suoriutu-

maan veloista ja maksusuunnitelmaa ei ollut edes tehty velkojan kanssa. Anniskelulupa peruutetaan lopullisesti, kun anniskeluluvan haltija on menettänyt taloudelliset edellytykset ja alkoholi-juomien anniskeluun vaadittavan luotettavuuden, laiminlyömällä toistuvasti ja huomattavassa määrin verojen suorittamisen. (Oulun HAO 11.2.2011 T 11/0055/1.)

Lupaviranomainen voi korvauksetta peruuttaa anniskeluluvan määräajaksi tai pysyvästi, jos anniskelupaikassa on ilmennyt järjestyshäiriöitä tai muita väärinkäytöksiä (AlkoL 22.1 §). Jos valvontatarkistuksilla toistuvasti nähdään anniskelupaikassa anniskelun valvonnassa puutteita, päihytyneille anniskelua, järjestyshäiriöitä ja muita rikkeitä, annetaan hallinnollisina seuraamuksina ensin huomautus, varoitus, määräaikainen anniskeluluvan peruutus ja lopuksi jos epäkohdat ja rikkomukset jatkuvat, seuraamusharkinnassa on lopulta anniskeluluvan lopullinen lopettaminen. Hallinnollinen seuraamus suhteutetaan myös epäkohtien vakavuuteen. Useampi epäkohta tai vakavuusasteeltaan törkeämpi epäkohta saa ankaramman seuraamuksen. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu; Kujala 2.10.2012, haastattelu.)

Häiriöalttiissa anniskelupaikassa on päihytyneitä ja siellä myös anniskellaan päihytyneille. Sen seurauksena on väkivaltaa ja järjestyshäiriöitä. Poliisi joutuu usein puuttumaan tapauksiin, joissa voimakkaasti päihytyneet ihmiset ottavat yhteen anniskelupaikan sisällä tai nämä ihmiset on poistettu anniskelupaikasta anniskelupaikan eteen. Hyvin häiriöaltti paikka voi vaatia yhden poliisipartion päivystämään lähelle. Jatkoikalupa harkinnassa voidaan poliisin lausunnon perusteella rajata jatkoikaluvan voimassaoloaikaa tai anniskeluaikaa lyhemmäksi. Jatkoikalupa voidaan myöntää maksimissaan 2 vuodeksi kerrallaan ja anniskeluaikaa voidaan myöntää enintään kello puoli neljään. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu.)

Ennen hallinnollisen seuraamuksen määräämistä anniskeluluvan haltijaa kuullaan hallintolain 34 §:n mukaisesti pyytämällä häneltä kirjallinen selvitys asiasta. Lupaviranomainen tekee päätöksen hallinnollisesta seuraamuksesta alkoholilain 22 §:n nojalla, vaikkei luvanhaltija antaisi selvitystä asiasta annettuun määräpäivään mennessä. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toiminta-alueella alkoholitarkastajat ovat antaneet alkoholielinkeinorekisterin mukaan ajanjaksolla 1.10.2011–30.9.2012 yhteensä 17 kirjallista huomautusta, 13 kirjallista varoitusta, 6 ohjaavaa kirjettä mainonnasta ja muita ohjaavia kirjeitä 4 anniskeluluvan haltijoille. (Toimenpiteet 1.10.2011–30.9.2012, Poiminta alkoholielinkeinorekisteristä.)

Jatkoikaluvan erityisenä edellytyksenä on määrätty ohjelmatarjonta. Jatkoikaluvan myöntämiselle on harvoin muuta syytä. Ohjelmatarjonnan on oltava anniskelupaikassa sellaista, mitä jatkoikaluvan myöntämisen päätöspäätöseluissa on hyväksytty sen olevan. Hyväksyttyä ohjelmatarjontaa ei ole musiikin soittaminen automaattilla tai että baarimestari anniskelun ohessa soittaisi karaoke- tai musiikkilevyjä. Tämän tähden jatkoikaluvan määräaikaista peruutuksia tehdään, kun jatkoikaluvan ehtoja ei ole täytetty. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu.) Alkoholielinkeinorekisterin otannan mukaan jatkoikaluvan määräaikaista peruutuksia on ollut 30.9.2011–1.10.2012 välisellä ajanjaksolla kolme Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toiminta-alueella. Määräaikaista anniskeluluvan peruutuksia on samalla ajanjaksolla ollut neljä. (Luvan rajoitukset 30.9.2011–1.10.2012, Poiminta alkoholielinkeinorekisteristä.)

Oikeus tapauksessa lupaviranomainen oli myöntänyt jatkoikaluvan anniskelupaikalle perjantai- ja lauantai-illoille klo 02.30 saakka. Jatko aika oli päätöksen mukaan voimassa silloin, kun anniskelun jatkaminen oli tarpeen ravintolassa esitettävän tasokkaan viihdeohjelman tai muun ravintolassa järjestettävän erityisen tilaisuuden tai tapahtuman takia. Päätöksen perusteluissa lupaviranomainen oli täsmentänyt, mitä tasokkaalla viihdeohjelmalla tarkoitetaan. Lupaviranomaisen anniskelupaikalle asettamat jatkoikaluvan ehdot olivat perustuneet 1.10.2006 tehtyyn aikaisempaan valvontatarkastukseen. Silloin ohjelmatarjonta ei ollut jatkoikalupaehdojen mukaista. Jatko-aikatarkastuksilla myöhemmin 1.12.2007 ja 19.10.2008 tehtyjen havaintojen mukaan anniskelupaikassa ei ohjelmatarjontaa ollut vielääkään sitä, mitä jatkoikalupaehdoissa odotetaan sen olevan. Anniskelupaikka sai lupaviranomaiselta hallinnollisena seuraamuksena molemmilla kerroilla varoituksen. Anniskeluluvan haltijan valitusasiana hallinto-oikeudessa oli kyse 19.10.2008 jatko-aika-asetuksen rikkomuksen perusteella lupaviranomaisen hallinnollisena seuraamuksena määräämä varoitus. Hallinto-oikeus totesi, että lupaviranomainen on kerrotuissa oloissa ja ottaen huomioon anniskelupaikalle jo aiemmin annetun varoituksen, voinut antaa anniskelupaikalle jatko-aika-asetuksen rikkomisen perusteella varoituksen. (Turun HAO 4.9.2009 T 09/0506/3.)

Määräaikaisten anniskeluluvan peruuttamisen ajankohta määrätään seuraamusharkinnassa anniskeluluvan haltijalle sopivimpaan ajankohtaan ja se ajoitetaan annetun päätöksen valitusajan yli. Jos anniskeluluvan haltija valittaa päätöksestä, hän voi hakea päätökselle täytäntöönpanokieltoa. Hallinto-oikeus päättää silloin, onko valitus aiheellinen. Hallinto-oikeus määrää myös anniskeluluvan määräaikaistulle peruutukselle uuden ajan. (Seppänen 1.10.2012, haastattelu.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyö tutkii anniskeluluvan haltijan ja anniskelusta vastaavan hoitajan oikeudellista vastuuta lupaviranomaisen näkökulmasta. He ovat yhdessä velvollisia huolehtimaan siitä, että alkoholilakia noudatetaan. Anniskeluyritystoiminta on luvanvarainen elinkeino. Anniskeluluvan myöntää anniskelupaikan sijaintipaikkakunnan toimivaltainen aluehallintovirasto. Lupaviranomainen tutkii onko anniskeluluvan hakijalla luvan myöntämisen edellytykset. Hänen on oltava täysi-ikäinen eikä hänen toimintakelpoisuuttaan saa olla rajattu. Hänellä tulee olla anniskeluun vaadittavat taloudelliset edellytykset, luotettavuus ja ammatilliset edellytykset. Anniskelupaikan tulee tiloineen täyttää ne vaatimukset, jotka lainsäädännössä on asetettu ravitsemisliikkeille ja anniskelupaikan tulee olla yksin anniskeluluvan haltijan tosiasiallisessa hallinnassa sekä viranomaisten valvottavissa.

Opinnäytetyön tutkimusongelmana oli:

- Mitä on anniskeluluvan haltijan ja anniskelusta vastaavan hoitajan oikeudellinen vastuu alkoholilain pohjalta?
- Mitä epäkohtia ja rikkomuksia ilmenee lain noudattamisessa?
- Mitä ovat lupaviranomaisen määräämät hallinnolliset seuraamukset epäkohdista ja rikkomuksista?

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä oli lainoppi. Keskeisiä lakilähteitä olivat alkoholilaki, laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta, hallintolaki, asetus alkoholijuomista ja väkiviinasta sekä valtioneuvoston asetus alkoholijuomien anniskeluajan jatkamisesta. Oikeuskäytäntöä oli korkeimmasta hallinto-oikeudesta ja hallinto-oikeuksista sekä runsaasti Valviran viranomaisohjeita. Opinnäytetyön kokonaisuuden kannalta lähdemateriaali oli relevanttia: ajantasainen lainsäädäntö, hallituksen esitykset, oikeuskäytäntö, alkoholielinkeinorekisterin poiminnot ja asiantuntijahaastattelut. Valviran viranomaisohjeista oli ilmestynyt uudet päivitettyt Alkoholiasiat ravintolassa ohje 11/2012 ja Ohje anniskelupaikan vastaavista hoitajista ja tämän sijaisista 12/2012. Hallinto-oikeuksilta tilasin aineistohakuna oikeuskäytäntötapauksia lupaviranomaisen alkoholilain 22 §:n nojalla antamista hallinnollisista seuraamuksista ja hallinto-oikeuden antamalla tiedoilla tilasin päätöksiä Korkeimmasta hallinto-oikeudesta. Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena teema-haastatteluin. Käytännön näkökulman hahmottamiseksi on haastateltu Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alkoholitarkastajaa Lauri Seppästä ja Antti Kujalaa.

Työnantajana anniskeluluvan haltija palkkaa ammatilliset edellytykset omaavan ja sopivan henkilön anniskelusta vastaavaksi hoitajaksi. Hän on työnantajan edustajana johtamassa ja valvomassa työtä anniskelupaikalla. Hän on lojaali työnantajalleen ja noudattaa huolellisesti niitä määräyksiä, joita työnantaja hänelle antaa työn suorittamiseksi. Alkoholilaisissa on määritelty vaadittavat kriteerit ammatillisesti pätevälle anniskelusta vastaavalle hoitajalle. Vastaavan hoitajan asema ja vastuu huomioon ottaen edellytetään, että hän hallitsee alkoholilainsäädännön anniskelusäännökset ja soveltaa niitä käytännössä. Anniskelusta vastaavan hoitajan on oltava aina paikalla, kun anniskelupaikka on auki. Anniskelupaikan valvonta ei ole pelkästään anniskelusta vastaavan hoitajan ja anniskeluluvan haltijan vastuulla, vaan koko henkilökunnan on tunnettava anniskelua koskevat säännöt ja määräykset ja noudatettava niitä. Anniskelusta vastaava hoitaja voi myös menettää edellytyksenä ja oikeutensa työskennellä anniskelusta vastaavana hoitajana, jos hänen rikkomusten tai laiminlyöntien ja päihdyttävien aineiden väärinkäytön vuoksi katsotaan olevan sopimaton hoitamaan tehtäviään.

Kun alkoholilakia tai sen nojalla annettuja asetuksia rikotaan anniskelupaikassa, tulevat nämä epäkohdat ja rikkomukset lupaviranomaisen tietoon valvontatarkastuksilla, viranomaisteitse tai ilmiantojen perusteella. Alkoholitarkastajien teemahaastattelulla, oikeuskäytännöllä ja alkoholirekisterin poiminnoilla saatiin tietoa rikkomusten ja epäkohtien laadusta ja määrästä. Nämä toivat myös käytännön näkökulman ja vastauksia epäkohdista sekä rikkomuksista seuraaviin hallinnollisiin seuraamuksiin. Valviran ylläpitämästä alkoholielinkeinorekisteristä otettiin poimintoja tarkastelujaksolle 1.10.2011–30.9.2012 Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toiminta-alueella seuraavista asioista: A-, B-, ja C- anniskeluluvat, asiakaspaikat anniskeluluvittain, alkoholitarkastajien tekemät anniskeluluvan rajoitukset, alkoholitarkastajien valvontatarkastukset lupatyypeittäin, valvontatarkastusten epäkohdat anniskelupaikoissa ja alkoholitarkastajien toimenpiteet.

Anniskelulupia on Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toiminta-alueella tarkasteluajanjaksolla yhteensä 642. Anniskelulupa on aina anniskelupaikkakohtainen eli myös anniskelupaikkoja oli tuon verran. A-alkoholijuomalajien anniskelupaikkoja oli 402, B-alkoholijuomalajien 27 ja C-alkoholijuomalajien 213. Asiakaspaikkoja kaikissa näissä anniskelupaikoissa on yhteensä 185 792. Alkoholitarkastajat tekivät tarkasteluajanjaksolla valvontatarkistuksia kaikkiaan 304 valvontatarkistusta tavallisiin anniskelupaikkoihin ja jatkoaikaluvallesiin anniskelupaikkoihin 95. Asiakirjapuutteet olivat huomattavan yleisiä epäkohtia. Anniskelusta vastaavan hoitajan ammatillisen pätevyyden osoittamat asiakirjat puuttuivat 124 anniskelupaikalta ja anniskeluluvan haltijan määräys anniskelusta vastaavan hoitajan tehtäviin puuttui 79 anniskelupaikalta. Henkilökuntasuunni-

telma puuttui 84 anniskelupaikalta ja anniskelualueen rajaussuunnitelma 104 anniskelupaikalta. Anniskeluun liittyvistä rikkomuksista yleisin oli päihtyneiden oleskelu anniskelupaikalla. Näitä rikkomuksia alkoholitarkastajat kirjasivat valvontatarkastuksilla yhteensä 11 ja päihtyneille anniskelusta kaksi rikkomusta. Myyty ja tarjoiltu alkoholijuoma on nautittava anniskelupaikan anniskelualueella, jolta sen kuljettaminen pois on kiellettyä. Anniskelualue on merkittävä ja rajattava niin, että asiakkaat tietävät sen anniskelualueeksi. Anniskelualueen anniskelua tulee voida valvoa helposti. Alkoholijuomien kuljettamista pois anniskelualueelta todettiin yhteensä yhdeksän rikkomusta ja kuitittua anniskelua kahdeksassa anniskelupaikassa. Valvontatarkastuksilla annettiin yhteensä 10 suullista huomautusta. Epäkohdista kirjoitettiin myöhemmin 24 selvityspyyntöä eli kuulemiskirjettä anniskeluluvan haltijalle. Anniskeluluvan haltijan kuulemisen jälkeen alkoholitarkastajat antoivat alkoholilain 22§:n mukaisena hallinnollisena seuraamuksena eli sanktiona rikkomuksesta; kirjallisia huomautuksia 17, kirjallisia varoituksia 13, jatkoaikaluvan määräaikaista peruutuksia kolme ja määräaikaista anniskeluluvan peruutuksia neljä.

Alkoholitarkastajat antavat hallinnollisena seuraamuksena ensin huomautuksen, sitten varoituksen. Seuraamusharkinnassa selvitetään kokonaisuutena kyseistä epäkohtaa tai rikkomusta. Jos rikkomus on kokonaisuutta ajatellen törkeä tai näitä rikkomuksia on kerralla useita, annetaan kuitenkin kirjallinen varoitus, vaikka se olisi anniskeluluvan haltijan ensimmäinen hallinnollinen seuraamus. Alkoholitarkastajalla olisi alkoholilain 22 §:n mukaan mahdollisuus asettaa anniskelun valvonnan kannalta tarpeellisia ehtoja tai korvauksetta rajoittaa myöntämäänsä lupaa supistamalla anniskeluaikaa, anniskelualueita tai anniskeltavien alkoholijuomien lajeja. Haastattelututkimuksessa kävi ilmi, että nämä ovat hyvin harvoin käytössä hallinnollisena seuraamuksena. Hallinnollisena seuraamuksena alkoholitarkastajalla olisi mahdollisuus määrätä anniskelupaikkaan esimerkiksi järjestysmies tai osastokohtainen anniskelusta vastaava hoitaja. Asiat etenevät kuitenkin yleensä niin, että alkoholitarkastaja ohjaa ja neuvoo anniskeluluvan haltijaa toimimaan anniskelun valvontaan liittyvissä asioissa. Anniskeluluvan haltijat osaavat ja ymmärtävät toimia sen tähden oikein. Anniskelualueita tai alkoholijuomien lajeja ei ollut kertaakaan supistettu hallinnollisena seuraamuksena, mutta lupaharkintavaiheessa tällainen on mahdollista. Esimerkiksi, jos anniskeluluvan hakija hakee kaikkien A-alkoholijuomalajien anniskelulupaa, mutta hänellä ei ole esittää ammatillisesti pätevää anniskelusta vastaavaa hoitajaa, lupaharkintavaiheessa voidaan tiputtaa anniskelulupa C-alkoholijuomalajien anniskeluluvaksi. Tämä edellyttää, että anniskelusta vastaavalta hoitajalta löytyy ammatillinen pätevyys. Anniskelualan rajoittamista myönnettyyn anniskelulupaan on käytetty hallinnollisena seuraamuksena yleisesti sellaisissa tapauksissa, jossa käy ilmi,

että ulkotarjoilualue häiritsee ympäristöä. Anniskeluaikaa on rajoitettu tapauksissa, joissa anniskelupaikka aiheuttaa ympäristölleen meluhaittaa tai järjestyshäiriöitä öiseen aikaan.

Määräaikaista anniskeluluvan peruutusta käytetään hallinnollisena seuraamuksena siinä vaiheessa, kun epäkohtien ja rikkeiden kohdalla on ollut toistuvuutta ja ne ovat olleet kokonaisuutta ajatellen törkeitä. Alaikäiselle anniskelusta on seuraamuksena melkein poikkeuksetta määräaikainen anniskeluluvan peruutus heti ensimmäisellä kerralla. Täytyisi olla poikkeuksellinen tilanne, että seuraamuksena olisi vain varoitus. Tällöin edellytetään, että henkilökunnalla ei olisi ollut mitään mahdollisuutta tietää henkilön olevan alaikäinen. Alaikäinen henkilö on tosiasiallisesti todistanut henkilöllisyytensä väärennetyillä henkilöllisyystodistuksilla. Määräaikaista jatkoajaluvan peruutuksia on ollut tarkasteluajanjaksolla kolme. Jatkoajalupien määräaikaisten peruutukset ovat aika tavallisia tilanteissa, joissa anniskeluluvan haltija ei noudata jatkoajaluvan ehtoja tasokkaasta ohjelmatarjonnasta. Laadukasta ohjelmatarjontaa ei kuitenkaan ole baarimestarin tai muun henkilökunnan jäsenen anniskelun ohessa tekemä automaattisen musiikintoistolaitteen käyttö. Kun ohjelmatarjonta ei ole vastannut jatkoajaluvan ehtoja, on jatkoajalupa peruutettu määräajaksi.

Jos anniskelupaikalla on ollut ongelmia anniskelun valvonnan ja järjestyksen pidon kanssa, on hyvin todennäköistä että lupaviranomainen ottaa lupaharkinnassaan huomioon nuo asiat ja voi rajoittaa jatkoajaluvan anniskeluaikaa sekä sen kestoajaa. Jatkoajaa anniskeluun on mahdollista saada maksimissaan kello puoli neljään ja jatkoajalupa on aina määräaikainen. Se on kestoltaan maksimissaan kaksi vuotta.

Tavallisimmin anniskelulupa peruutetaan hallinnollisena seuraamuksena anniskeluluvan haltijan taloudellisten ongelmien vuoksi. Anniskeluluvan haltija on menettänyt anniskeluluvan saamisen edellytykset. Anniskeluluvan haltijan taloudellinen tilanne on heikentynyt niin, ettei hänellä ole enää taloudellisia edellytyksiä. Hänellä on verovelkaa tai muita maksuhäiriöitä, joista ei kyetä enää maksusuunnitelman mukaisesti selviytymään, taikka anniskeluluvan haltija on menettänyt luotettavuutensa ja siten anniskeluluvan edellytykset. Luotettavuuden anniskeluluvan haltija menettää, kun rikoksesta on lainvoimainen vankeustuomio. Tällöin anniskelulupa peruutettaisiin silloin hallinnollisena seuraamuksena lopullisesti. Henkilö, jolla ei ole vielä lainvoimaista tuomiota rikoksesta saisi anniskelulupaa hakiessaan sen vain määräaikaisena. Anniskeluluvan voi menettää lopullisesti, mikäli anniskelupaikassa toistuvasti ja törkeästi rikotaan alkoholilainsäädäntöä.

7 POHDINTA

Ammattiharjoittelu Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa inspiroi aiheenvalintaan ja opinnäytetyön henkinen työstäminen alkoi tuolloin. Se kypsyi lopulliseen muotoonsa vasta keväällä 2012. Teorian opiskelu alkoi jo ammattiharjoittelussa. Lopullisen opinnäytetyöaiheen tarkentuessa, ke-räsin opinnäytetyön tutkimusongelmanratkaisuun teorian pohjaksi lähdemateriaalia lakilähteistä ja Valviran viranomaisohjeista. Tiedon ja ymmärryksen lisääntyessä oivalsin oikeuskäytännön merkityksen alkoholitarkastajien teemahaastattelun ohella tuovan opinnäytetyöhön tärkeän käytännön näkökulman. Teemahaastattelut menivät hyvin ja sain hyviä vastauksia, mutta mielestäni olisin kuitenkin voinut valmistautua niihin vieläkin paremmin ja monipuolisemmilla kysymyksillä. Oikeuskäytäntöä olisi pitänyt hankkia runsaasti jo opinnäytetyön alkuvaiheessa, se olisi parantanut valmiuksiani tehdä monipuolisempi teemahaastattelu. Oikeuskäytännön aineistohakua hallinto-oikeuksista hankaloitti hieman se, että sitä ei voinut hyvin tarkkaan yksilöidä. Korkeimmissa hallinto-oikeuksissa ei voinut tehdä lainkaan aineistohakua, vaan piti olla asiakirjapyyntöjä tehdessään tiedossa jo KHO:n ratkaisunumerot. Alkoholitarkastajilta sain apua myös oikeuskäytäntöasiassa. He hakivat ja valitsivat minulle joitain oikeuskäytäntötapauksia viranomaiskäytössä olevasta alkoholihallinnon Alpo-portaalista.

Aikataulutus opinnäytetyössäni toimi erittäin hyvin. Olin varannut kalenterista kesäkuusta marraskuulle täysin vapaata. Opinnäytetyö tuntui välillä edistyvän hyvin ja välillä hitaasti. Minun opinnäytetyön työtuntimäärä on ollut noin 700 tuntia. Oppimista on tapahtunut huimasti. Ammattiharjoitteluun menin peruspohjatiedoilla alkoholilainsäädännöstä. Opin runsaasti uusia asioita ammattiharjoittelussa. Opinnäytetyön aikana olen oivaltanut ja oppinut joitakin asioita, jotka liittyivät työhöni ammattiharjoittelussa.

Minulla oli tiettyjä ennako-odotuksia tulosten suhteen. Ennako-odotuksiini ovat vaikuttaneet kokemukseni anniskeluravintolassa työskentelyssä anniskelusta vastaavan hoitajan sijaisena. Ei ollut kuitenkaan yllättävää, että anniskelutoimintaan liittyvistä epäkohdista suurimpana olivat päihtyneiden oleskelu ja heille anniskelu. Yllättävää oli alkoholin poiskuljettamisen yleisyys. Mietin, olisiko tupakoinnin rajoittaminen anniskelutiloissa, saanut aikaan tämän rikkeen yleisyyden. Järjestyshäiriöitä ei ollut yhtään tarkasteluajana, mikä on todella hyvä asia. Odotin niiden olevan melko yleinen rikkomus anniskelupaikoissa, koska ravintola-alalla on yleistä, että töitä tehdään hyvin pienillä henkilöresursseilla. Samasta syystä uskoin kaikkien asiakirja epäkohtien olevan

yleisiä, jopa yleisempiä kuin mitä tulos oli. Vakinaista henkilökuntaa on vähän ja lisänä käytetään vuokratyövoimaa, tuntityöntekijöitä tai harjoittelijoita. Syytä on varmasti siinäkin, että ravintolamaailmassa asiakas on aina tärkein ja sen eteen tehdään lujasti töitä. Ravintolasali ja muiden asiakastilojen on oltava kunnossa, keittiö- ja muille ruoanvalmistustiloille ei ole niin väliksi kunhan sieltä saadaan asiakkaille hyvää ruokaa ja puhtaita astioita. Työpäivän tai työvuoron päätteeksi siivotaan paikat kuntoon. Omavalvonta-asiakirjat voivat odottaa sellaista rauhallista hetkeä, jolloin ei ole mitään muuta työtä, jos silloinkaan. Tämän uskoisin olevan hyvin yleinen asioiden priorisointijärjestelmä anniskeluravintoloissa.

Alkoholilain 22 §:n mukaisista seuraamuksista odotin, että kaikille 1 momentin seuraamuksille olisi ollut suuresti käyttöä, mutta näin ei ollut. Huomautukset ja kirjalliset varoitukset olivat hyvin tavallisia. Alkoholitarkastajat voisivat asettaa anniskelun valvonnan kannalta tarpeellisia ehtoja seuraamuksena anniskelulupaan. He asettavat todella harvoin joko järjestyksenvälvoija- tai osastohtaisen anniskelusta vastaavan hoitaja -ehtoja hallinnolliseksi seuraamukseksi anniskelulupaan. Syynä tähän on se, että alkoholitarkastajat neuvovat ja ohjaavat asioissa anniskeluluvan haltijoita, jolloin seuraamuksia ei tarvitse enää määrätä. Alkoholitarkastajat voisivat hallinnollisena seuraamuksena rajoittaa korvauksetta jo myöntämäänsä lupaa supistamalla anniskeluaikaa, anniskelualuetta tai alkoholijuoman lajeja.

Anniskelusta vastaavan hoitajan ja anniskeluluvan haltijan oikeudellista vastuuta voisi olla hyvä tutkia anniskeluelinkeinon harjoittajan näkökulmasta. Alalla selvästi tarvittaisiin enemmän ymmärrystä siitä, että omavalvontasuunnitelma ovat keino, joilla tavoitellaan anniskelutoimintaan parempaa laatua. Siitä hyötyvät niin asiakkaat, henkilökunta kuin itse yrittäjäkin. Viranomaisetkin tekevät työkseen tätä laadun valvontaa ja laadun käsikirjoitus on alkoholilaissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa tai säännöissä.

Olen pohtinut tätä opinnäytetyötä tehdessäni myös mitä kaikkia keinoja viranomaisella olisi mahdollista käyttää harmaan talouden tutkinnassa ja estämisessä ravintola-alalla. Olisiko ratkaisu viranomaisten vieläkin parempi yhteistyö vai tulisiko viranomaisen valvontaa vain lisätä harmaan talouden ehkäisemiseksi. Harmaantalouden ehkäisy alkoholihallinnon lupaviranomaisen näkökulmasta voisi olla mielenkiintoinen tutkimusalue. Alkoholielinkeinorekisteri on keskeinen lupaviranomaisen valvonnassa käyttämä työväline, jolla viranomaiset voivat viestiä sähköisesti keskenään. Lupaviranomainen voi pyytää esimerkiksi poliisilta lausuntoa henkilöstä tai verottajalta verovelkatietoja. Valvontatyö kentällä ja tiivis yhteistyö muiden viranomaisten kanssa on varmasti

myös keskeinen osa alkoholitarkastajien työtä ravintola-alan harmaata taloutta vastaan. Alkoholitarkastajat joutuvat työssään selvittämään tapauksia, joissa lupaharkintavaiheessa tai myöhemmin tulee ilmi asia, että anniskeluluvan hakijana tai -haltijana ei ole se henkilö, joka tosiasiallisesti saa taloudellisen hyödyn anniskelutoiminnasta. Tosiasiallinen toimija on menettänyt anniskeluluvan saamisen edellytykset ja anniskelulupa hankitaan muodollisesti toisen nimissä erehdyttäen lupaviranomainen myöntämään lupa. Tällaisten välimies- eli bulvaanijärjestelyjen tutkiminen opinnäytetyönä oikeuskäytännöstä ja alkoholitarkastajia haastatellen olisi hyvin mielenkiintoinen ja haastava tutkittava.

LÄHTEET

Alkoholilaki 8.12.1994/1143.

Asetus alkoholijuomista ja väkiviinasta 22.12.1994/1344.

Asetus kulutushyödykkeiden hinnan ilmoittamisesta markkinoinnissa 30.12.1999/1359.

Elintarvikelaki 13.1.2006/23.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi mittauslaitteista, 31.3.2004, 2004/22/EY, EUVL 135, 30.4.2004. Hakupäivä 3.9.2012,
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004L0022:20091201:FI:PDF>.

Hallintolaki 6.6.2003/434.

Hallituksen esitys Eduskunnalle alkoholilain muuttamisesta koskevan hallituksen esityksen (HE24/2001vp) täydentämisestä. HE 50/2002 vp.
Hakupäivä 15.9.2012, <http://www.edilex.fi/virallistieto/he/20020050>.

Helsingin HAO 27.6.2005 T 05/0868/3.

Hämeenlinnan HAO 6.4.2011 t 11/0106/4.

Hämeenlinnan HAO 11.4.2012 T 12/0133/4.

KHO 17.9.2012 T 2461.

Kuopion HAO 6.4.2009 T 09/0232/2.

Kuopion HAO 18.2.2010 T 10/0101/2.

Kuopion HAO 1.2.2011 T 11/0034/2.

Kuopion HAO 5.3.2012 T 12/0117/2.

Kujala, A., Alkoholitarkastaja. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto. Alkoholihallinto 2012. Haastattelu 2.10.2012. Tekijän hallussa.

Kujala, A., Alkoholitarkastaja. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto. RE: Kysymyksiä tilastoista. Sähköpostiviesti soile@taikina-aho.fi. 23.10.2012

Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389.

Laki elinkeinon harjoittamisen oikeudesta 27.9.1919/122.

Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta 28.4.2006/308.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132.

MaRaVa työehtosopimus - esimiehet 1.4.2012–30.4.2014.

Hakupäivä 21.10.2012. <http://www.finlex.fi/data/tes/stes4144-PT11Majoitesim1204.pdf>

Mittalaitelaki 17.6.2011/707.

Oulun HAO 11.2.2011 T 11/0055/1.

Oulun HAO 23.4.2012 T 12/0153/1.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Osuuskuntalaki 28.12.2001./1488.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Seppänen, L., Alkoholitarkastaja. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto. Alkoholihallinto 2012.
Haastattelu 1.10.2012. Tekijän hallussa.

Seppänen, L., Alkoholitarkastaja. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto. Alkoholihallinto 2012.
Puhelinkeskustelu 28.11.2012.

Sisäasiainministeriö 15.12.2009. Järjestyksenvalvojan koulutusmateriaali. Hakupäivä 28.11.2012.
[http://www.poliisihallitus.fi/poliisi/hallitus/home.nsf/files/J%C3%A4rjestyksenvalvojan%20perus-%20ja%20kertauskoulutuksen%20materiaali%202009/\\$file/J%C3%A4rjestyksenvalvojan%20perus-%20ja%20kertauskoulutuksen%20materiaali%202009.pdf](http://www.poliisihallitus.fi/poliisi/hallitus/home.nsf/files/J%C3%A4rjestyksenvalvojan%20perus-%20ja%20kertauskoulutuksen%20materiaali%202009/$file/J%C3%A4rjestyksenvalvojan%20perus-%20ja%20kertauskoulutuksen%20materiaali%202009.pdf).

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus alkoholijuomien anniskelupaikan vastaavan hoitajan ja tämän sijaisten ammatillisista edellytyksistä. 30.12.2002/1371.

Sosiaali- ja terveysministeriön päätös alkoholijuomien anniskeluluvan myöntämisestä ja anniskelutoiminnasta 2.2.1998/162.

Sosiaali- ja terveysministeriön päätös väkevien alkoholijuomien mainonnasta ja muusta myyninedistämistoiminnasta sekä niitä koskevan tuotetiedon antamisesta 31.5.1995/841.

Suomi Sanakirja 2012. Anniskelu. Hakupäivä 24.10.2012. <http://suomisanakirja.fi/anniskelu>.

Terveysuojelulaki 19.8.1994/763.

Turun HAO 4.9.2009 T 09/0506/3.

Turun HAO 16.6.2010 T 10/0418/3.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2012. Mittaukset anniskelussa. Tukes-ohje M10-2010.
Hakupäivä 2.9.2012.
http://www.tukes.fi/Tiedostot/julkaisut/M10_2010%20Mittaukset%20anniskelussa.pdf.

Työsopimuslaki 26.1.2001/55.

Valtioneuvoston asetus alkoholijuomien anniskeluajan jatkamisesta 19.12.2002/1208.

Alkoholirekisteri. Valvira 2012.

Hakupäivä 17.10.2012. <http://www.valvira.fi/tietopankki/rekisterit/alkoholirekisterit>

Valvira. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus 2012. Ohje alkoholimainonnasta Dnro 2/02/99 tarkistettu ja täydennetty 6.3.2008 Dnro 204/41/08.

Hakupäivä 24.8.2012. <http://www.valvira.fi/files/ohjeet/alkoholimainonta.pdf>.

Valvira. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto 2012. Alkoholiasiat ravintolassa, Ohje 11/2012. Dnro 4361/13.08.00.02/2012.

Hakupäivä 24.8.2012. http://www.valvira.fi/files/tiedostot/v/a/Valvira_ohje_11_2012.pdf.

Valvira. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto 2012. Alkoholijuomien anniskelun oma-valvontaopas. Hakupäivä 30.8.2012

http://www.valvira.fi/files/tiedostot/o/m/omavalvontaohje_ravintolat.pdf.

Valvira. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto 2012. Ohje 12/2012. Ohje anniskelupaikan vastaavasta hoitajasta ja tämän sijaisista.

Hakupäivä 24.8.2012. http://www.valvira.fi/files/tiedostot/v/a/Valvira_ohje_12_2012.pdf.

Valvira. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto 2012. Alkoholiohjelma 2011–2012.

Hakupäivä 30.8.2012. <http://www.valvira.fi/files/tiedostot/a//Alkoholiohjelma.pdf>.

Valvira. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto 2012. Henkilökuntasuunnitelma.

Hakupäivä 30.8.2012. <http://www.valvira.fi/files/tiedostot/h/e/henkilostosuunnitelma.pdf>.

Valvira. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.2012.Jatkoaikaohje.

Hakupäivä 30.8.2012. <http://www.valvira.fi/files/tiedostot/j/a/jatkoaikaohje.pdf>.

Valvira. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto 2012. Anniskelualue ja sen muuttaminen.

Hakupäivä 30.8.2012. http://www.valvira.fi/files/tiedostot/a/n/anniskelualueen_muuttaminen.pdf.

Valvira. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto 2012. Anniskelualueen rajaaminen.
Hakupäivä 30.8.2012. [http://www.valvira.fi/files/tiedostot/a/n/anniskelualueen %
20rajaaminen.pdf](http://www.valvira.fi/files/tiedostot/a/n/anniskelualueen_%20rajaaminen.pdf).

Yhdistyslaki 26.5.1989/503.

LIITTEET

Liite 1 Teemahaastattelukysymykset Alkoholitarkastajille

Haastateltavan tiedot

1. Nimi
2. Saanko mainita nimesi opinnäytetyössäni?
3. Kuinka kauan olet ollut alkoholitarkastajana?
4. Mitä työhösi kuuluu alkoholitarkastajana?

Lupaviranomaisen valvonta

5. Millä eri keinoin lupaviranomainen tekee viranomaisyhteistyötä mm. anniskeluluvan myöntämisen edellytysten tutkimiseen?
6. Mitä ongelmia tai epäkohtia on tyypillisimmin anniskeluluvan myöntämisen edellytysten suhteen?
7. Mitkä ovat useimmin esille tulleet syyt tai perusteet anniskeluluvan myöntämiselle vain määräaikaisena?
8. Mitä ovat olleet useimmiten syyt/perusteet, sille ettei hakijalle ole voitu myöntää anniskelulupaa lainkaan?
9. Miten ohjaatte ja valvotte anniskeluluvanhaltijoiden omavalvontaa?
10. Millä perusteilla tehdään kenttävalvonta anniskelupaikkaan?
11. Mitä viranomaisyhteistyö on kenttävalvonnassa?
12. Miten kenttävalvonta etenee anniskelupaikassa?
13. Mitkä ovat tarkastettavat asiat anniskelupaikassa?

14. Mitä epäkohtia tulee esille kenttävalvonnassa?

Hallinnolliset seuraamukset eli sanktiot

15. Missä tapauksissa luvan haltija saa hallinnollisena seuraamuksena huomautuksen tai kirjallisen varoituksen?

16. Minkälaisessa tilanteessa hallinnolliseksi seuraamukseksi anniskelun valvonnan kannalta tarpeellisia ehtoja määrätään?

17. Minkälaisessa tilanteessa rajoitetaan jo myönnettyä lupaa rajoittaen joko sen anniskeluaikaa, -aluetta tai anniskeltavien alkoholijuomien lajeja?

18. Mitkä epäkohdat tai rikkomukset saavat hallinnollisena seuraamuksena määräaikaisen luvan peruutuksen tai jopa pysyvästi?

19. Missä tapauksissa luvan haltijalta peruutettaisiin lupa vain määräaikaisesti ja milloin lopullisesti, silloin kun luvan haltija on menettänyt luvan saamisen edellytykset?

20. Missä tapauksessa lupaviranomainen sanktioi järjestyshäiriöistä määräaikaisella luvan peruutuksella ja milloin pysyvällä luvan peruutuksella?

21. Milloin lupaviranomainen kieltäisi AlkoL 33 §:n vastaisen mainonnan tai markkinoinnin tilaajaa, toimeenpanijaa sekä niiden palveluksessa olijaa jatkamasta tai toistamasta säännöksen vastaista toimintaa AlkoL 49.1 §:n perusteella ja tehosteella, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella (AlkoL 50.2 §) ja voisi antaa vielä ohjeen tehosteeksi uhkasakon tai teettämisuhan, jos korjausta ei ole tapahtunut asetetussa ajassa (AlkoL 48.2 §)?

22. Missä tapauksissa AlkoL 33§:n vastainen toiminta johtaisi alkoholilain 22 §:n mukaisiin seurauksiin?